БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 8 (6443)
ЯНВАРИИН 11
ВОСКРЕСЕНЬЕ
1953 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

АГРОТЕХНИЧЕСКЭ ХЭМЖЭЭ-ЯБУУЛГАНУУДАЙ ТҮСЭБЫЕ ЗААБОЛ ДҮҮРГЭХЭ

«Хүдөө ажахын бүхы культурануудай ургасые дээшэлүүлгэ, ниитын малай ашаг шэмэ үгэлгые нилээд дээшэлүүлхэтэйгээ хамта тэрэнэй тоо толгойе саашадань олошоруулга, колхозуудай ниитын ажахые улам бэхижүүлхэ ба хүгжөөхэ зэргээр, хүдөө ажахыда түрүү техникэ ба агрокультура нэбтэрүүлжэ, совхозуудай болон МТС-үүдэй хүдэлмэриие һайжаруулха зэргээр газартаряалангай ба малажалай валовой болон товарна продукциие дээшэлүүлгэ хадаа саашадаашье хүдөө ажахын гол шухала зорилго зангаараа үлэнэ.

Газартаряалан хадаа үшөө бүри ашаг ехэтэй ба квалифицированнэ болохо, зүб севооборотой ба ногоо тарилгые хүгжөөнхэй болохо, техническэ, тэжээлэй, овощной культурануудые ба хартаабха тариха талмайнуудынь бүри ехэ удельнэ хэмжээтэй болохо ёһотой» — гэжэ табадахи табанжэл соо хүдөө ажахын гол шухала зорилгонь партиин XIX съездын директивэнүүд дотор тодорхойлогдобо.

Энэ зорилго хадаа хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй тон хүндэтэйшье, шухалашье зорилгонь байха юм. Гэхэтэй хамта, энэ зорилго шиидхэхэдэ тиимэ бэлэн хилбар бэшэ, харин тон ехэ эдэбхи хэшээл, хүсэ шадал, мүнгэ зөөри гаргагдаха ёһотой.

Түбхын түрүүндэ, энэ зорилгые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын тула манай хүдөө ажахые эрдэм ухаанай һургаал заабариин ёһоор ябуулха, агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые бүхыдэнь комплекснoор бэелүүлхэ шухала. Хаана хамаг хүсэеэ гаргажа аяар үбэлһөө эхилэн үрһэеэ һайнаар бэлэдхэнэб, хаана саһа болон ондоошье шииг ехээр тогтооноб, наг шэбхэ, үнэһэ, шубуунай аргал гэхэ мэтын нютагай болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые полидо гаргажа, газарай хүрьһэндэ ехээр оруулнаб,—тэндэ гаргаһан хүлһэнэйнь, хэһэн хүдэлмэриинь аша харюулагдажа, элбэг баян ургаса ургуулагдадаг гэжэ Советскэ Союзай, манайшье республикын тарянажалай түрүүшүүлэй дүй дүршэл харуулна. Үнгэрэгшэ жэлдэ үндэр баян ургаса ургуулһан: бүхы тарилга дээрэһээ гектарһаа дунда зэргээр 15 центнер шэниисэ абаһан Сэлэнгын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхоз, 63 гектарһаа гектар бүриин 33 центнер шэниисэ абаһан мүн тус аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой нүхэр З. Ц. Жугдуровай бригада, 35 гектар талмай дээрэһээ гектар бүриин 27 центнер намарай хара таряа абаһан Кабанскын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой нүхэр Жуковай бригада, 105 гектар дээрэһээ гектар бүриин 24 центнер шэниисэ абаһан Мухаршэбэрэй аймагай «Коммунизм» колхозой нүхэр Поломошновой бригада ба бусад колхозууд болон бригаданууд эгээл советскэ агрономическа наукын туйлалтануудые бодото ажабайдалда хэрэглэһэнэйнгээ ашаар, агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые үргэнөөр бэелүүлһэнэйнгээ ашаар лэ иимэнүүд амжалтануудые туйлаба.

Мүнөө тэдэ аймагуудай, колхозуудай ба бригадануудай колхознигууд хэһэн ажалайнгаа ашаг шэмые амсажа байна. Колхозниуд ажалта үдэртөө элбэг ехээр таряа талха, һү, мяха, тоһо, мүнгэ абаад, гэр бүлынгөө ажабайдалые һайжаруулжа, һураггүй һайнаар холлодог, гоё һайханаар хубсалдаг болоно байна. Баян ургаса ургуулһан колхозууд, гүрэнтэеэ сүм тоосоһонойнгоо һүүлээр, хүсэд хүрэхэ үрһөөр өөһэдыгөө хангаад, хамтынгаа бусад фондынуудые хаагаад, хубаагдашагүй фондлоо ехэ мүнгэн зөөри оруулжа, машина зэмсэгүүдые худалдан абана, капитальна барилга хэнэ. Тиимэ болохолоороо, малажалай ашаг шэмын хажуугаар, һайнаар табигдаһан тарянажал болбол колхознигуудай материально-ажаһуудалай условиин улам һайжарха шухала арга нүхэсэл мүн. Энээниие һайнаар мэдэһэн, баян ургасын амта таниһан колхозууд хадаа бүри намар ойроһоо эхилээд ерэхэ хабарайнгаа тарилгада бэлэдхэжэ ородог. Хабарай тарилгада бэлэдхэлэй гол шухала һалбаринуудай нэгэниинь үбэлэй агротехническэ хэмжээ-ябуулганууд мүн. Энэ хүдэлмэри мүнөө үбэлшье хаана хаанагүй хэгдэжэ байна.

Гэхэтэй хамта, хэдэн олон аймагуудта даншье галгинги темпээр ябуулагдана. Жэшээлхэдэ, 1953 оной январиин 1-нэй мэдээгээр наг шэбхэ Ториин аймагта оройдоо 372, Яруунада —779, Хэжэнгэдэ —900 центнер полидо гаргагдаа, үнэһэ суглуулгаар Баргажанай, Зэдын, Кабанскын, Прибайкальска, Сэлэнгын, Ториин, Хориин аймагуудта юушье хэгдэнэгүй, шубуунай аргал эдэ аймагуудта нэгэшье центнер суглуулагдаагүй, саһа тогтоолго Ториин, Мухаршэбэрэй, Кяхтын, Курумканай, Закаменай, Зэдын аймагуудта орой хэгдэнэгүй.

Юундэ иимэб? Тогтоохо саһан үгы юм гү гэхэдэ, саһаншье бии, наг шэбхэ, шубуунай аргал, үнэһэншье юун абаашахань һэм.

Юундэ иимэб? Энэ асуудалда гансал харюу байха: нютагуудай партийна, советскэ ба хүдөө ажахын органуудай, колхозуудай ба МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэд үбэлэй агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудта һаналаа багаар табина, энэ хэрэгые ёһотой һайнаар эмхидхэнэгүй.

Тэсэд, энэ шухала хүдэлмэридэ иимээр хандаха гээшэ манай гүрэнэй ба колхозно таряашадай интересүүдтэ ехэхэн хохидол ушаруулна, юуб гэхэдэ, үндэр баян ургаса колхознигуудай ажана һайн байдалай бата һуури байнал.

Партийна, советскэ ба хүдөө ажахын органууд сагай үнгэршөөдүйлэ энэ шухала хэрэгтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй ба тарянажалай бригадануудай бригадирнуудай анхаралые хандуулха, колхозой улад зониие элсүүлхэ уялгатай.

Манай эндэ хабар эртээр, таряанай зүг зүг бултайхаяа байхадань гү, али бултайгаад нарай нялха, шииг ехээр хэрэглэжэ байхадань,—эгээл энэ үедэ шииг нойто илангаяа ехээр дутадаг байна. Тиимэһээ поли дээрэ унаһан бүхы саһые тогтоохо, газарай хүрьһэндэ шэнгээхэ, мүльһэ поли дээрээ гаргаха хэрэгтэ эгээл мүнөө һанаагаа табиха шухала.

Саһа тогтоолгын удхашанар ба аша туһые бултадаа мэдэнэбди. Саһа тогтоолго болбол хүрьһэндэ шииг нойто шэнгээхэһээ гадна, ондоошье талаараа ехэ туһатай юм. Зузаанаар тогтоогдоһон саһан үбэлжэжэ байгаа талха таряае хүйтэнһөө хамгаална, газарай хүрьһые дан зузаанаар хүргөөнэгүй, хайлаһан уһанай хожомоо газарта шэнгэхыень дээрэ болгоно ба бэшэшье туһатай байна. Тиимэһээ, колхозно ниитэдэ саһа тогтоолгын эдэ ба бусад аша туһые ойлгуулжа үгэхэ, ондоошье хэмжээ-ябуулгануудай: наг шэбхэ, шубуунай аргал поли дээрэ гаргалгын удхашанарые ойлгуулжа үгэхэ, тэдээниие эдэ хүдэлмэринүүдтэ үргэнөөр элсүүлхэ шухала.

Агротехническэ хэмжээ-ябуулганууд — үндэр баян ургасын үндэһэ һуури. Эгээл энээниие нэгэшье час, нэгэшье үдэр мартангүй сээжэндээ хадуужа ябаад, элбэг дэлбэг таряа талха ургуулхын түлөө, Эхэ ороноо улам хүсэтэй болгохын түлөө аяар мүнөөнһөө тэмсэел! Баян ургасын түлөө байкало-кударынхидай уряае халуунаар дэмжэн, бүгэдэниитын социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлэе!

—o—

Н. А. Некрасовай нүгшэһөөр 75 жэлэй ойдо

Ород арадай гайхамшагта поэт Николай Алексеевич Некрасовай наһанһаа нүгшэһөөр 75 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баяр-ёһололой суглаан Улан-Удэ городой олонниитын организацинуудай түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар гүрэнэй филармониин байшанда январиин 9-нэй үдэшэ үнгэргэгдэбэ.

Н. А. Некрасовай ажабайдал ба творчество тухай элидхэл БМАССР-эй уранзохёолшодой Союзай харюусалгата секретарь М. П. Хаманов хэбэ. Элидхэлэй һүүлээр поэт Цэдэн Галсанов өөрынгөө оршуулһан Н. А. Некрасовай «Русьда хэнэй ажаһуухада һайн бэ» гэжэ поэмэһээ отрывок уншаба. Мүн залуу поэт Ч. Намжилов өөрынгөө оршуулһан Н. А. Некрасовай «Эрхэ сүлөө» гэжэ шүлэг уншаа.

Суглаанай һүүлээр гүрэнэй филармониин артистнуудай хүсөөр концерт табигдаба.

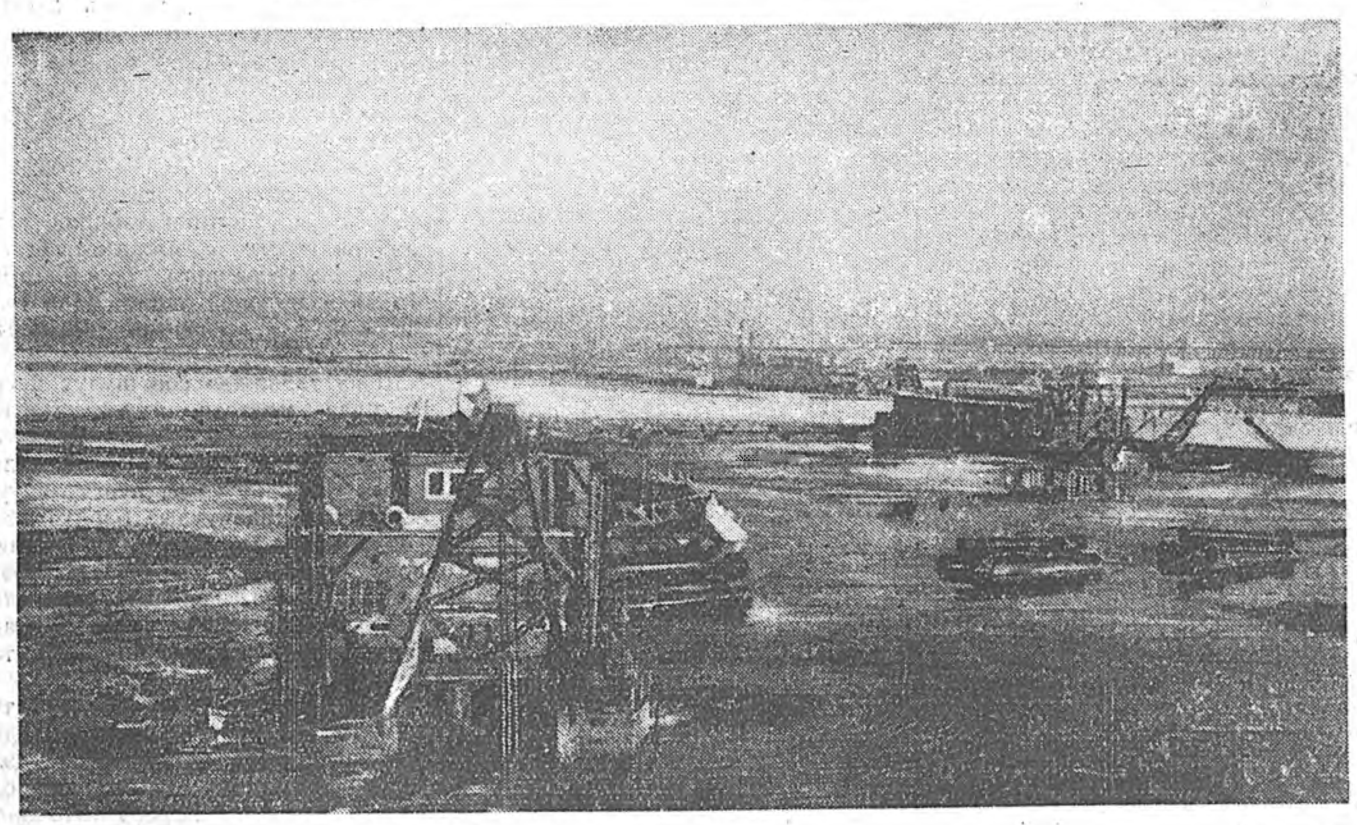

Куйбышевстрой. Куйбышевска ГЭС-эй барилгашад үбэлэй хүндэ условинуудта хүдэлмэрилнэ.

Электрическэ хүсэтэ земснарядууд, гидромеханизмууд котлован малтана. Суднаар ябаха каналые гүнзэгы болгохо талаар хүдэлмэри хэгдэнэ.

Земснарядуудай бүхы командануудай жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: земснарядууд котлован малтажа байна.

ТАСС-эй фотохронико.

СССР-ЭЙ НАУКАНУУДАЙ АКАДЕМИДЭ

„СССР дотор социализмын экономическа проблемэнүүд" гэжэ И. В. Сталинай зохёолдо зорюулагдаһан научна сесси

«СССР дотор социализмын экономическа проблемэнүүд» гэжэ нүхэр И. В. Сталинай зохёолдо зорюулагдаһан научна сесси Москвада январиин 7-до нээгдээ. СССР-эй Наукануудай академиин экономикын институт, экономикын ба эрхын отделени тус сессиие зарлаба.

СССР-эй Наукануудай академиин общественнэ наукануудай отделенинүүдэй конференц-зал соо сессидэ хабаадагша 1000 шахуу хүн суглараба. Тэдэнэй дунда академигууд, СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүд-корреспондентнүүд, научна хүдэлмэрилэгшэд, экономистнууд, вузуудай багшанар, союзна республиканудай наукануудай академинүүдэй түлөөлэгшэд байлсаба.

Экономикын институдай директор СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент К. В. Островитянов эхилэлгын үгэ хэлэбэ. «СССР дотор социализмын экономическа проблемэнүүд» гэжэ нүхэр И. В. Сталинай зохёол марксизм-ленинизмын теоридо асари ехэ оруулалта мүн гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Социализмын политическэ экономиин теориин талаар урдада өөрынгөө хэһэн алдуунуудые шүүмжэлэн, оратор иигэжэ тэмдэглэбэ: экономикын институдай хэдэ хэдэн хүдэлмэрилэгшэд субъективистскэ, идеалистическэ үзэл бодолтой байһан юм. Тус институт хүдэлмэреэ удаан нобшоор шэнэдхэн эмхидхэнэ, ёһотой шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгэ дэлгэрүүлээгүй, советскэ экономическа ухаан бодолые хүгжөөхэ бодото центрынь болоно үшөө шадаагүй.

Нүхэр И. В. Сталинай зохёолһоо эшэ үндэһэтэй проблемэнүүдые творческоор зохёохо, социализмын политическэ экономиин талаар, социализмһаа коммунизмда ороходо асуудалнууд тушаа, тэрэшэлэн мүнөө үеын капитализмын проблемэнүүдые шудалха талаар научна шэнжэлэлгын зохёолнуудые бии болгохо шухала байһые нүхэр Островитянов тэмдэглэбэ. Эдэнэр сталинска гениальна зохёолой идейнүүдые научна ёһоор, үргэнөөр дэлгэрүүлгэдэ туһалха байна. Социализмын хуули ёһонуудые шудалжа, коммунистическэ байгуулалтын практикада эдэ хуули ёһонуудые хэрэглэхэдэнь партийна эдэбхитэдтэ, ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ, үргэн ниитэ хүдэлмэришэд ба колхознигуудта туһалха хэдэн зохёолнуудые экономическа институт хэблэн гаргаха зэргэтэй.

— Советскэ экономистнууд, —гэжэ оратор хэлэнэ, — мүнөө үеын агуу ехэ эрдэмтэ нүхэр Сталинай гениальна зохёолые хүтэлбэри болгон, обществын экономическа хүгжэлтын хуули ёһонуудые зүбөөр ойлгохо ябадалаар ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй олон кадрнуудай, манай орон дотор коммунизм байгуулагша олон миллион хүнүүдые, мүн гадаада оронуудай ажалшадые зэбсэглэхэ ёһотой.

«СССР дотор социализмын экономическа проблемэнүүд» гэжэ И. В. Сталинай зохёол — марксистско-ленинскэ политическэ экономиин хүгжэлтэдэ шэнэ шата мүн» гэһэн элидхэлые экономическа наукануудай кандидат Ф. В. Самохвалов хэбэ.

Үйлэдбэрилгын хүсэнүүдэй шэнжэдэ үйлэдбэриин харилсаануудай заабол зохилдохо экономическа хуули ёһон тушаа И. В. Сталинай һургаал тухай элидхэл академик В. С. Немчинов хэбэ.

Тус сесси январиин 10 хүрэтэр үргэлжэлнэ.

(ТАСС).

Эрхим шанартай продукциин түлөө

СССР-эй Хүнгэн промышленностиин министерство ба бүд нэхэлгын, арһанай, гуталай, оёдолой, трикотажна ба промышленностиин бусад һалбаринуудай хүдэлмэришэдэй профсоюзуудай Центральна Комитедүүд «эрхим шанарай бригада, участок, халаан, цех, предприяти» гэһэн нэрэзэргэ олгохын түлөө хүнгэн промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй социалистическэ мүрысөөнэй шэнэ условинуудые баталба.

Хүнгэн промышленностиин һалбари бүхэндэ тусгаарлан зохёогдоһон социалистическэ мүрысөөнэй эдэ условинууд хадаа продукциин шанар дээшэлүүлхын, түүхэй эд ба материал алмахын, техникые һайнаар ашаглахын, продукциин өөрын үные химдаруулхын, үйлэдбэриин культурые дээшэлүүлхын түлөө мүрысэгшэдтэ дээшэлүүлэгдэһэн эрилтэнүүдые табина.

Эрхим шанарай предприятиин нэрэзэргэ болбол түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо ехэ продукциие нэгэдэхи сортоор бүтээн гаргаһан, түүхэй эд арбилһан, квартал соогоо жэгдэ һайнаар хүдэлмэрилһэн, ехээр хэрэглэгдэдэг зүйлнүүдэй ассортиментыень үргэдхэһэн ба эд товар худалдан абагшадһаа ямар нэгэн гомодолой гарахагүйгөөр продукциин һайн шанар хангаһан предприятинуудта квартал бүридэ олгогдохо байна.

(ТАСС).

Паровозуудые түргэнөөр заһабарилдаг болобо

КИЕВ. Баруун-Урдахи түмэр замай Андреевэй нэрэмжэтэ депо «Су» сериин пассажирска паровозые дунда заһабариһаа гаргаба. Түсэбөөр хараалагдаһанай ёһоор, локомотив долоон сүүдхэ соо заһабарилагдаха байһан аад, дүрбэн сүүдхэ соо заһабарилагдаба.

Паровозуудые түргэнөөр заһабарилхын түлөө мүрысөөн шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилэн тус предприятида үргэнөөр дэлгэрээ. Машинануудые заһабарилгын хугасаае богонидхолгодо туһалха техническэ хэмжээ-ябуулганууд эмхидхэгдэнхэй. Һүүлэй һарануудта локомотивуудай подъёмочно заһабарилгада байлга 17,5 часаар, дунда заһабарилгада—60 часаар бага болгогдоо.

Заһабарилгын шанар һайжаруулһанай ашаар паровозуудай подъёмочно заһабарилга хоорондо ябалга 18 мянган километрээр һунаагдаа.

(ТАСС).

Манай республика дотор

И. В. Сталинай зохёол Бурят-монгол хэлэн дээрэ

Бурят-Монголой гүрэнэй хэблэл И. В. Сталинай «СССР дотор социализмын экономическа проблемэнүүд» гэжэ гениальна зохёолые бурят-монгол хэлэн дээрэ 3000 экземпляр тиражтайгаар хэблэн гаргаба.

КПСС-эй обкомой дэргэдэхи марксизм-ленинизмын зохёолнуудые оршуулагшадай группа тус зохёолые ородһоо бурят-монгол хэлэн дээрэ оршуулһан байна.

Шэнэ библиотекэнүүд

Чапаевай нэрэмжэтэ колхоз шэнэ байшан соо һайнаар түхеэрэгдэһэн библиотекэтэй болобо.

Тэрэ библиотекэдэнь марксизм-ленинизмын классигуудай, научно-популярна, хүдөө ажахын, уранһайханай литературын 1000 гаран номууд бии.

Энэ хадаа Зэдын аймаг соо нээгдэһэн хүдөөгэй 20-дохи библиотекэ болоно.

Мүн Баргажанай, Мухаршэбэрэй, Яруунын ба бусад аймагуудта энэ жэлдэ эмхидхэгдэһэн библиотекэнүүд һайнаар хүдэлмэрилнэ. Тэдэ шэнэ библиотекэнүүд үнгэрэгшэ жэлдэ 80 мянга шахуу түхэригтэ номуудые абаһан байна.

Мүнөө хамта дээрээ республика дотор миллион шахуу номуудтай бэеэ даанхай 115 библиотекэ хүдэлмэрилнэ.

Н. Сомонова.

Түлигдэдэггүй байрада хурьгадые түлжүүлнэ

Тельманай нэрэмжэтэ колхоз (Заиграй) малажалые хүгжөөхэ 1952 онойнгоо түсэбые бүхы түрэлөөрнь дүүргэнхэй.

Энэ колхозой хониной-товарна фермэ (даагшань нүхэр Либитаев) абаһан түлнүүдээ бүрин бүтэнөөр түлжүүлхэ талаар ехэ амжалта туйлаһан байна. Колхозой хонишод түрүүшүүлэй дүй дүршэлые халан абажа, үнгэрэгшэ үбэл түлигдэдэггүй байрануудта хурьгадые түлжүүлһэн юм. Тэрэнь һайн аша үрэ харуулба. Түлигдэдэггүй аад, һайса дулаалагдаһан ба вентиляцитай байрада үбэлжэһэн 800 хурьгадайнь нэгэниинчье үхэнгүй тэбир тарганаар ондо ороһон байгаа.

Мүнөө үедэ энэ фермэ 240 хурьга абанхай. Эдэ хурьгадынь барандаа һайнууд, нёдондонойхидо адляар түлигдэдэггүй байрада түлжүүлэгдэжэ байна. Хонишод хурьгадай дулаалагдаһан байрые арюун сэбэр байлгадаг, дэбисхэрынь һайнаар хэдэг ба зоотехническэ заабариин ёһоор тэдэниие эдеэлүүлдэг юм.

Тус фермын хонишод 1951 ондо габьяата ажалайнгаа түлөө 60 гаран хурьга нэмэлтэ түлэбэридэ абаһан ба 1952 оной дүнгөөр тэрээнһээ үсөөн бэшэ хурьгадые нэмэлтэ түлэбэридэ абаха байна.

Н. Бадмацыренова.

Эрхим адуушан

Бато Юможапов Кяхтын аймагай эрхим адуушадай нэгэниинь юм. Тэрэ хадаа 1952 ондо 30 гүүнһээ 30 унага абаад, тэдээнээ бараниень тобир тарганаар түлжүүлһэн байгаа.

Мүнөө «Большевик» колхозой адуу морид нүхэр Юможаповай харууһалга доро тобир тарганаар үбэлжэжэ байна.

И. Цыдыпов.

Һү һаалгые дээшэлүүлбэ

Заиграйн аймагай колхозууд 1951 онойхидо орхсдоо 1952 оной 11 һарын туршада һаамхай үнеэн бүриһөө 236 литр һү үлүү ехээр һааһан байна.

«Улаан-Эрхирик» колхозой һаалишад 11 һарын туршада һаамхай үнеэн бүриһөө дунда жэшээгээр 1035 литр, Кагановичын нэрэмжэтэ колхозойхид—880 литр һү һаажа, һайн амжалта туйлаа.

Багшанар лекци уншана

Ульдиргын долоон жэлэй һургуулиин (Ярууна) багшанар — лекторнууд партиин XIX съездын материалнуудаар арад зоной дунда лекцинүүдые уншана.

Ульдиргын лекторскэ группые даагша, багша нүхэр Будаев «Коммунизм» колхозой малай фермынхидтэ Табадахи табанжэлэй түсэб тухай лекци уншажа, тэдэнэрые һонирхуулба.

Мүн тус һургуулиин директор Цокто Номтоев Молотовой нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдтэ мүн лэ съездын директивэнүүд тушаа ба уласхоорондын байдал тухай лекцинүүдые уншаба.

Н. Намсараев.

Эрдэмтын нэрэзэргэтэй болобо

Һаяхан Москвада, ССР Союзай наукануудай Академиин Географиин институтда бурят географ Буянтуев Б. И. диссертаци барноа. Тус институдай эрдэмтэд хадаа залуу географай научна хүдэлмэриие үндэрөөр сэгнээд Буянтуев Бальжан Ириничиновичдэ географическа наукануудай кандидат гэһэн эрдэмтын нэрэ зэргэ нэгэн дуугаар олгобо.

Манай Бурят-Монголдо хоёрдохи хүн географическа наукын талаар эрдэмтын нэрэ зэргэ абаба.

Г. Чимитов.

НЮТАГАЙ СОВЕДҮҮДТЭ ҺУНГАХА ҺУНГАЛТАНУУДТА БЭЛЭДХЭЛ

Агитпунктда

Сэлэнгын уһанзамшадай клубай байшангай уужам һайн комнатонуудай нэгэн соо агитпункт түхеэрэгдэнхэй. Энэ агитпунктын байра парти ба правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй портредүүдээр, фотомонтаж, лозунгнууд ба плакадуудаар шэмэглэгдэнхэй. Стол дээрэ партиин XIX съездын материалнууд, һунгалтанууд тухай Дүрим, газетэ ба журналнууд дэлгээн табигданхай.

Энэ агитпунктые дүй дүршэл ехэтэй пропагандист нүхэр Мардеева хүтэлбэрилнэ. Тус агитпункт 50 шахуу агитаторнуудтай юм. Болохоёо байгаа һунгалтанууд тухай хөөрэлдөөнүүдые тэдэнэр һунгагшадай гэр байрануудта, хамтын байрануудта ябажа үнгэргэнэ, партиин XIX съездын материалнуудые тайлбарилна. Тэдэнэй олонхинь 5—6 хөөрэлдөөнүүдые үнгэргөө.

Кооперативна улицын № 24 гэртэ һуудаг һунгагшад хуушанайнгаа танил агитатор Петр Иванович Петряковые ехэ халуунаар һая угтаба. Тэрэ урда тээнь энэ гэртэ нэгэтэ ябажа хөөрэлдэдэг байһан юм. Нүхэр Петряков хадаа советскэ һунгуулиин хуули тухай, Сталинска Конституциин наран доро советскэ хүнүүдэй золтой жаргалтайгаар ажаһуудат тухай һунгагшадта хөөрэжэ үгөө.

Тиихэдэ агитатор болбол оршон тойрон байгаа бодото байдалһаа эли тодо олон жэшээнүүдые хэрэглэһэн байна. Советскэ гражданинуудай амарха эрхэ тухай хөөрэхэдөө хэдэн арбаад уһанзамшадай амаралтын гэрнүүд ба курортнуудта үнгэрэгшэ жэлдэ амарһан тухай мэдээсэ.

Арад зоной ажана һайн байдал ба культурые дээшэлүүлхэ тухай парти, правительствын анхарал оролдолго тухай хөөрэлдөө. Сэлэнгын пароходство шадар һүүлэй гурбан жэл соо бодхоогдоһон барилганууд тухайшье һануулһан байна. Энэ үе соо хэдэн байрын гэрнүүд, һургуулиин шэнэ гэр баригдаһан байна.

Агитпунктын байшан соо үдэшэндөө хододоо хүн олоор сугларна. Хүдэлмэришэд ба албахаагшад хүдэлмэриингөө һүүлээр эндэ ерэжэ газетэ, журнал уншажа, лекци ба элидхэлнүүдые шагнана. «Партиин түүхэтэ XIX съезд» гэжэ лекци һаяхан эндэ уншагдаа.

Уһанзамшадай клубта эмхидхэгдэһэн агитпункт иигэжэ хүдэлмэрилнэ.

Ц. Викторов.

Һунгалтанууд тухай Дүримые тайлбарилна

Хориин аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой партийна эхин организаци (секретаринь нүхэр Шойбонов) агитационно-ниитын хүдэлмэридэ онсо анхарал хандуулна. Эндэ агитаторнуудай семинарнууд түсэбэй ёһоор үнгэргэгдэжэ, ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдтэ һунгаха һунгалтануудта бэлэдхэлэй үедэ арад зоной дунда агитационно хүдэлмэри хайшан гэжэ ябуулха, мүн партиин XIX съездын түүхэтэ документнүүдые тайлбарилха тухай асуудалнуудаар тэдэнэр заабари абадаг юм.

Мүнөө тус партийна организациин агитаторнууд партиин XIX съездын материалнуудые ба ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдтэ һунгаха һунгалтанууд тухай Дүримые артелиингээ гэшүүдтэ үргэнөөр тайлбарилна.

Эрхим агитаторнууд С. Арагшаева, Б. Цыденов, Д. Батуев, Б. Цыбиков гэгшэд һунгалтанууд тухай Дүримөөр, табадахи табанжэлэй түсэб тушаа партиин XIX съездын директивэнүүдээр колхознигуудай дунда хэдэ хэдэн хөөрэлдөөнүүдые үнгэргөө. Өөһэдынгөө хөөрэлдөөнүүдые эдэ агитаторнууд колхозойнгоо ажабайдалтай шадамараар холбожо, колхознигуудай урда табигдаһан зорилгонуудые тэдэнэртэ тодорхой һайнаар ойлгуулжа үгэнэ.

Малай гүүртэнүүдтэхи улаан булангууд агитационно-ниитын хүдэлмэриин бодото гуламта болонхой. Малшад үдэшынгөө сүлөөтэй сагта улаан булангаа сугларжа, элдэб һонин номуудые, журналнуудые ба газетын һонинуудые уншадаг юм.

Г. Цыренжапов.

Колхозой агитаторнууд

Хэжэнгын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин партийна эхин организациин агитаторнууд ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдтэ һунгаха һунгалтанууд тухай Дүримтэй һунгагшадые танилсуулна.

Багша-агитатор С. Будажабон һунгагшадай дунда хөөрэлдөөнүүдые хододоо үнгэргэдэг юм. Тэрэ хадаа советскэ һунгуулиин хуули тухай, партиин XIX съездын шиидхэбэринүүд тухай һунгагшадта тон һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгэнэ. Мүн тэдэнэр газетын һонинуудые уншажа үгэдэг юм.

Мүн агитаторнууд Б. Ринчиндоржиев, Х. Жамсаранов, Б. Балданов, Ц. Доржиева гэгшэд агитационно-ниитын хүдэлмэрине муу бэшээр ябуулна. Тэдэнэр малшадта һунгалтанууд тухай Дүримые тайлбарилжа үгэнэ, гүүртэнүүд дээрэхи улаан булангуудта «дайшалхы хуудаһануудые» гаргана.

Партийна эхин организаци болбол агитколлективэйнгээ хүдэлмэрине саг үргэлжэ залан ударидажа, тэрэнэй ажал-ябуулгые хододоо хинан шалгажа байдаг юм.

П. Содбоев.

Ленинэй орденто ПВЗ-гэй булад хайлуулгын цехын резчик Александр Селиванов нёдондо жэлэйнгээ түсэбые 262 процент дүүргэбэ. Мүнөө нүхэр Селиванов үдэр бүри 2—2,5 нормо дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэр А. М. Селиванов. А. Мантаевай фото.

СССР-эй орденууд ба медальнууд барюулагдаба

Һаяхан Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь нүхэр Островская СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар орденууд ба медальнуудта хүртэһэн бүлэг хүнүүдтэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй үмэнэһөө шагналнуудыень барюулба.

Үнгэтэ металлургиин хүдэлмэридэ оролдосотой һайнаар, олон жэлэй туршада хүдэлмэрилһэнэй түлөө Сергей Степанович Комогорцево «Ажалай Улаан Тугай» орден, Поликарп Гурьянович Наумовта «Ажалай габьяагай түлөө» медаль барюулагдаа.

Мүн «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медальнууд № 83 блокпостын эхин һургуулиие даагша А. С. Шихов, Зүүн-Сибириин түмэр замай хүдэлмэрилэгшэ Дорофеевская болон бусадта барюулагдаба.

Нүхэр Островская правительствын дээдэ шагналда хүртэһэнтэйнь дашарамдуулан, шагнагдагшадые амаршалаа.

Культурын эмхи зургаанууд олошорно

Иволгын аймцентрын ажалшад һаяхан нээгдэһэн культурын шэнэ байшандаа шэнэ жэлэй вечер үнгэргэбэ. Эндэ болбосон түхэлтэйгөөр түхеэрэгдэһэн библиотекын, уншалгын залнууд, самодеятельностиин кружогуудай хүдэлмэрилхэ таһагууд бии.

Мүн Заиграйн аймагай Дээдэ-Талец тосхондо шэнэ клуб баригдаһан байна. Сэлэнгын ба Яруунын аймагуудай олон колхозуудай малшад нүүдэл улаан булангуудтай болонхой. Мүнөө республикын хүдөө нютагуудта культурын 30 байшан, колхозуудай ба хүдөөгэй 200 гаран клубууд хүдэлмэрилнэ.

Н. Сомонова.

Шэнэ табанжэл соо Бурят-Монголой ой модоной промышленность иимээр хүгжэхэ

Арадай ажахын ургажа байгаа хэрэглэлнүүдһээ ой модоной промышленностиин хожомдожо ябаһые усадхаха, модо бэлэдхэлые модо ехэтэй районуудта үргэн хэмжээгээр эмхидхэн бии болгохо, хюрөөдэһэн материалнуудые үйлэдбэрилгэ үргэдхэхэ, үйлэдбэридэ ба барилгада хэрэгтэй детальнуудые бүтээлгэ хүгжөөхэ, мебель үйлэдбэрилгые 3 дахинһаа бага бэшээр ехэ болгохо зорилгонууд СССР-ые хүгжөөхэ табадахи табанжэлэй түсэб тушаа партиин XIX съездын директивэнүүд дотор табигдана.

Бурят-Монголой АССР-эй ой модоной промышленностиин предприятинууд партиин табиһан эдэ заабаринуудые амжалтатайгаар бэелүүлхэ бүхы арга боломжотой. Манайда модоной запас угаа ехэ, тэрээнэй 58 процентнь барилгын модон юм.

Шэнэ табанжэл соо шулуу нүүрһэ, руда малтаха, түмэр харгые заһабарилгада ба шэнээр барилгада, мүн шэнэ гэрнүүдые ба культурын байшангуудые, һургуулинууд болон больницануудые бариха ябадалда барилгын модон, тулгууриин модо, шпала ехэ хэмжээгээр хэрэглэгдэхэ байна. Тиимэһээ республикымнай модошодой үмэнэ айхабтар харюусалгатай зорилгонууд табигдана.

1951 ондо модо бэлэдхэл гол түлэб механизмын хүсөөр хэгдэдэг боложо, гараар бүтээгдэдэг хүдэлмэриин хэмжээн нилээд доошолһон байха юм. Хэрбээ 1940 ондо модо отололго 3 процент, дүтэлүүлэн шэрэлгэ—4,6 процент, шэрэлгэ—40 процент механизмын хүсөөр хэгдэдэг байгаа һаа, 1951 ондо отололгын—57,6 процент, дүтэлүүлэн шэрэлгын—32,3 процентнь, шэрэлгын—93 процентнь техникын хүсөөр бүтээгдэдэг болоһон байна.

Һайн мэргэжэлтэй саг үргэлжын кадрова хүдэлмэришэдэй тоо бүри хурдан темптэйгээр ургана. Нүүдэл электростанциинуудай механигуудай, мотористнуудай, шофёрнуудай, модо шэрэдэг паровозуудай машинистнуудай, тэдэнэй туһалагшадай тоо олон дахинаар ургаа. Дайнай хойто тээхи жэлнүүдтэ кадрова хүдэлмэришэдэй тоо 4,5 дахин олон болоо.

Модо үйлэдбэрилгые иимэ ехэ хэмжээтэйгээр ба хурдан темптэйгээр техническэ талаар зэбсэглэлгэ социализмын илаһан гансал манай орон соо хэгдэжэ болохо байна.

Шэнэ табанжэл соо ой модоной промышленностиие хүгжөөхын тулада манай республикын ой модоной талмайе 1953—1954 онуудта ашаглаха промышленна генеральна схемые зохёохо тухай Союзна правительствын гаргаһан тогтоол угаа ехэ удхашанартай.

Байгал далай шадархи ой тайганuудта модо бэлэдхэлэй хэмжээн ехээр хүгжэхэ байна. Байкальска леспромхоз модо бэлэдхэлые 1,5—2 дахин үргэдхэхэ юм. Тиихэдэ Баргажан голой бассейндэ шэнээр эмхидхэгдэһэн леспромхоз 300 мянган кубометр хүрэтэр модо бэлэдхэжэ болохо байна. Шэнэ табанжэл соо 4 леспромхоз шэнээр байгуулагдаха юм. Тэрэ тоодо Максимиха ба Кика гэжэ голнууд дээрэ хоёр леспромхозууд шэнээр эмхидхэгдэхэ юм.

Тиимэ болохолоороо, Байгал далайда шудхадаг голнууд шадар эмхидхэгдэһэн леспромхозууд модо бэлэдхэлые нэгэ миллион кубометр хүрэтэр гэхэ гү, али гурба дахин ехэ болгохо байна.

Шэнэ табанжэл соо модо бэлэдхэлэй ургахатай хамта, модо хюрөөдэлгые болон модо үйлэдбэрилгые хүгжөөлгэдэ зохистой перспективэ бии болохо байна. Юуб гэбэл, отологдоһон модоной ехэнхи хубиие нютаг дээрэнь үйлэдбэрилхэ шухала болоно.

Энэ хадаа арадай ажахын шухала удхашанартай хэмжээ-ябуулга мүн. Ушарынь хюрөөгэй хибэдһэ, горбули болон модо хюрөөдэлгэһөө гарадаг элдэб үлөөдһэ мүнөө үедэ түмэр замай транспортаар хэдэн мянган километртэ дэмы шэрэжэ, хюрөөдэгдэһэн модоной үные дээшэлүүлнэ.

Модо хюрөөдэлгые ба үйлэдбэрилгые үргэдхэхэ ябадал манай республикада иимээр бэелүүлэгдэхэ гэбэл: Онохойн лесокомбинадые шэнэдхэн бариха ба тэрэнэй дэргэдэ модо хюрөөдэхэ хүсэтэ завод, мүн стандартна гэрнүүдые бариха завод шэнээр бүтээгдэхэ, тэрэшэлэн модо хюрөөдэлгын Клюевскэ заводые шэнэдхэн бариха зуура', тэрэнэй хүсэн дүрбэн раматай болотороо ургаха.

Үдэ голоор урадхуулагдадаг модые хюрөөдэхын ба үйлэдбэрилхын тулада 8 раматай модоной завод Улан-Удэдэ шэнээр баригдаха юм. Энэ заводто стандартна гэрнүүдые, Улан-Удын предприятинуудта шухала хэрэглэгдэхэ модон амһартануудые үйлэдбэрилхэ цехүүд баригдаха байна.

Модо бэлэдхэлэй хүдэлмэриин шэнэ техникые саг болзортонь заһабарилжа байхын түлөө республика доторнай заһабарилгын хүсэтэ база байгуулха хэрэг шэнэ табанжэлэй түсэбөөр хараалагдана. Энэ зорилгоор, «Механлит» завод үндэһөөрөө шэнэдхэгдэжэ, республикын ой модоной промышленностиин заһабарилгын гол база болгогдохо юм. Гадна, Эрийскэ леспромхоздо район хоорондын томо мастерской эмхидхэгдэхэ байна.

Республика доторнай мебель бүтээдэг мүнөө байгаа предприятинуудай үйлэдбэрилгын хүсые ехэ болгогдохоһоо гадна, СССР-эй Саарһанай ба модо үйлэдбэрилгын министерствын системээр Улан-Удэ городто мебельнэ томо фабрика шэнээр баригдаха байна.

Мүн ой модоной промышленностиин талаар 1953—1955 онуудта Улан-Удэ городто иимэнүүд барилганууд баригдаха, гэбэл: «Бурмонгэллес» трестын захиргаанай гэр, трестын ба Улан-Удын модоной заводой хүдэлмэрилэгшэдэй ба албахаагшадай байрын гэрнүүд, республикада шэнээр эмхидхэгдэхэ лесотехническэ техникумэй һуралсалай ба хамтын байранууд шэнээр баригдаха юм.

Тиимэ болохолоороо, модо бэлэдхэхэ гүрэнэй түсэбые дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ, арадай ажахын хүгжэлтэһөө ой модоной промышленностиин гээгдэлые бүримүһэн усадхаха бүхы услови республика доторнай байгуулагдаха байна.

Мүнөө манай республикын ой модоной промышленностиин предприятинуудай олон тоото хүдэлмэрилэгшэд түрүү Эрийскэ леспромхозой коллективэй уряагаар, 1952—1953 онуудай модо бэлэдхэхэ сезонно түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлнэ. Тэрээнтэй хамта нютагай Соведүүдтэ һунгаха һунгалтануудай үдэрэй хүндэлэлдэ стахановска вахтада жагсан, тэдэнэр үйлэдбэриин шэнэ шэнэ амжалтануудые туйлана.

Эдэ амжалтануудые саашадань арбидхаха гээшэ леспромхозуудай ажахын, партийна ба профсоюзна организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй арюун уялга мүн.

Р. Шниппер, БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Госпланай түрүүлэгшын орлогшо.

Хэлэһэн үгэдөө хүрэхэб

Ой модоной промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй дунда дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан манай леспромхозой коллективэй амжалтануудта миниишье оруулһан хубита бии. Модо бэлэдхэлэй Улентуй гэжэ участогта электрохюрөөшөөр 1949 онһоо хойшо ажалланаб.

Үнгэрэгшэ 1952 ондо би 10 мянга гаран кубометр модо отолооб. Шэнэ жэлдэ шэнэ хүсэтэйгөөр ажаллажа, энэ амжалтаяа улам арбидхахаб.

Электрохюрөөшын ажалда дабагдашагүй түбэгтэй юумэн байхагүй, харин даалгажа үгтэһэн машинадаа дурлан, тэрэнэй техникые һайнаар шудалха хэрэгтэй. Мастерай таһалжа үгэһэн участок дээрэ модо отолходоо, тэрэнэй талмайе үргэдхэн, ехэ хэмжээнэй модо отолхо зорилготойгоор ута кабельнуудые абадагби. Үглөөниинь ажалдаа хахад час түрүүн ерээд, хюрөөгөө һайтар шалгажа, ажалда түгэс бэлэн болгодогби.

1952—53 онуудай модоной бэлэдхэлэй сезон соо би 6000 кубометр модо отолхо уялга абааб. Энэ уялгаяа мартын 15 хүрэтэр заатагүй дүүргэхэб. Теэд бидэнэр гансахан модоной кубометрые отолоод ябаха бэшэ, харин һайн шанартай барилгын модо бэлэдхэхэ гэжэ түбхын түрүүндэ бүхы анхаралаа табихабди.

В. Пестряков, Эрийскэ леспромхозой электрохюрөөшэн.

НҮХЭР СТАЛИНАЙ ТҮҮХЭТЭ ҮГЭ

(„Деревнидэхи хүдэлмэри тухай“ И. В. Сталинай үгэ хэлэһээр 20 жэл болоһоной ойдо)

20 жэлэй урда тээ, 1933 оной январиин 11-дэ, ВКП(б)-гэй ЦК-гэй ба ЦКК-гэй нэгэдэмэл пленум дээрэ нүхэр Сталин «Деревнидэхи хүдэлмэри тухай» үгэ хэлэбэ. Деревнидэхи ажахын байгуулалтын практикые гүнзэгыгөөр шэнжэлэн үзэһэнэй үндэһэ һуури дээрэ, нүхэр Сталин хүдөө ажахые социалистическэ ёһоор шэнэдхэн эмхидхэхэ тон шухала хэдэн олон проблемэнүүдые шэнээр тодорхойлон харуулһан байна.

ВКП(б)-гэй ЦК-гэй ба ЦКК-гэй январска нэгэдэмэл пленум түүхэтэ оршон байдалда болоһон юм. Сталинска нэгэдэхи табанжэл болзорһоо урид, дүрбэн жэлдэ дүүргэгдэһэн, арадай ажахын ба культурын бүхы һалбаринуудта ехэ амжалтанууд туйлагдаһан байгаа. Партиин ба нүхэр Сталинай хүтэлбэри доро хүдөө ажахые коллективизацилгын илаһанай ашаар, манай Эхэ орон жэжэ таряашадай, гээгдэнги орон байһанаа, коллективнэ ажалай база дээрэ эмхидхэгдэһэн, эгээн ехэ товарность үгэдэг, дэлхэй дээрэхи эгээн томо хүдөө ажахытай орон болгогдоһон байна. Бүхы таряашадай тарилгын талмайн 70 гаран процентые оролсуулалсан, таряашадай ажахынуудай 60 процентыень нэгэдүүлэгшэ 200 мянга гаран колхозууд, мүн ороо һо таряанай ба малажалай шэглэлтэй 5 мянга шахуу совхозууд 1933 ондо орон дотор тоологдоһон байгаа. Анги болохо кулагууд бута сохигдоһон, ажалша таряашад кулагуудай дарлалта мүлжэлгэһөө сүлөөлэгдэһэн, советскэ засаг деревнидэ экономическа бата бэхи базатай — коллективнэ ажахын базатай болгогдоһон байгаа.

Ангиин шэрүүн шанга тэмсэл дундуур, парти ба правительство хүдөө ажахын талаар эдэ түүхэтэ амжалтануудые туйлаһан юм. Анги болохо кулагууд эсэслэн үгы хэгдээгүй болобошье, бута сохигдоһон байгаа. Сэхэ тэмсэлдэ диилдээд, кулагуудай ангиин ба үхэжэ байгаа бусад ангинуудай үлэгдэлнүүд колхозуудаар ба совхозуудаар, предприятинуудаар, эмхи зургаануудаар ба худалдаа наймаанай организацинуудаар таран бутаржа, ангиин тэмсэлэй шэнэ тактика хэрэглэдэг болоһон байна.

Мэхэ гохын аргаар шурган ороһон дайсад колхозуудые хорлоһон, ехэ хэмжээгээр хулгай хэхэ, үрихэ гэхэ мэтын бузар аашануудые гаргаан колхозуудай ниитын зөөриие һарнюулһан юм. Тиихэдээ колхозно ниитын баялигуудые ехээр хулгайлха ябадал эмхидхэхын тула дайсан этэгээдүүд колхознигуудай хубиин үмсэ баримталдаг зан абари ба заншалые олохон ушарта хэрэглэдэг байгаа.

«Деревнидэхи хүдэлмэри тухай» үгэ соогоо, нүхэр Сталин деревнидэхи шэнэ оршон байдалда марксистско-ленинскэ гүн гүнзэгы шэнжэлгэ хэһэн, ангиин дайсанай шэнэ тактикые элирүүлһэн, революционно һэрэмжэ тон ехээр дээшэлүүлхэ шухала байһые заа һан байна. Нүхэр Сталинай хэлэһэн үгэ ангиин дайсанай хорото шэнэ тактикада эсэргүү эрид тэмсэлдэ манай партиие, советскэ таряашадые элсүүлэн эмхидхээ.

«Деревнидэхи хүдэлмэри тухай» үгэ соогоо, нүхэр Сталин деревнидэхи партиин хүдэлмэриин гол дутагдалнуудые зааһан, эдэ дутагдалнуудай үндэһэн шалтагаануудые элирүүлһэн, эдэ дутагдалнуудые зайлуулха аргануудые тодорхой зүбөөр зааһан юм.

Деревнидэхи партиин хүдэлмэриин гол дутагдалынь юун байгааб гэхэдэ, ургасын нилээд һайн гараһан байбашье, 1932 ондо таряа тушаалга урда жэлэйхидэ орходоо ехэ бэрхэшээлтэйгээр үнгэргэгдэһэн юм. Нүхэр Сталин деревнидэхи партиин хүдэлмэриин дутагдалай табан гол шалтагаануудые тэмдэглэбэ.

Нэгэдэхи шалтагаанинь юун байгааб гэхэдэ, нютагуудтахи олохон коммунистнууд ороо һо таряагаар колхозно худалдаа наймаа дэлгэрүүлхэ тухай парти ба правительствын директивые буруугаар бэелүүлдэг, шэнэ оршон байдалые хараадаа абадаггүй, ороо һо таряагаар колхозно худалдаа наймаа хэгдэдэг болоһонтой холбоотой шэнэ оршон байдалда тааруулан өөрынгөө зэргэнүүдые шэнэдхэн табижа шадаагүй байгаа.

Парти ба правительство таряа тушаалгын ажахын-политическэ угаа ехэ удхашанарые хододоо тэмдэглэнэ. Таряа тушаалгые амжалтатайгаар дүүргэлгэ хадаа арад ниитын дунда эмхидхэлэй ба политическэ ехэ хүдэлмэри хэхэ ябадалые партийна организацинуудһаа эринэ.

«Фонднууд ба элдэб янзын запасууд тухай оролдолгоор анхаралаа бү халхалагты, гол зорилгоһоо бү хадуурагты, — гэжэ нүхэр Сталин һургана, — хуряалгын түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилээд таряа тушаалга үргэдхэгты, тэрэниие шамдуулагты, ушарынь, нэгэдэхи шухала зүйл—таряа тушаалгын түсэб дүүргэхэ, хоёрдохи шухала зүйл — үрһэ хааха болоно, имагтал эдэ условинуудые дүүргэһэнэй һүүлээр ороо һо таряагаар колхозно худалдаа наймаа эхилжэ ба дэлгэрүүлжэ болохо байнат». (И. Сталин. Ленинизмын асуудалнууд, нюур 400).

Гэбэшье, зарим областьнууд, районууд, деревнинүүд дотор таряа тушаалга хайша хэрэгээр эмхидхэгдээ. Хүдөөгэй олохон хүдэлмэрилэгшэд гүрэндэ ороо һо таряа багаар тушаагаад, рынок дээрэ хүндэ сэнгээр худалдахын тула, тэрэниие нилээд ехээр үлөөхэ гэһэн гээгдэнги үзэл бодолой нүлөөндэ абтадаг байгаа. Тиин хэдэн олон областьнууд ба районууд таряа тушааха түсэбөө болзор соонь дүүргэжэ шадаагүй.

Деревнидэхи партиин хүдэлмэриин дутагдалнуудай хоёрдохи шалтагааниинь юун байгааб гэхэдэ, нютагай хүдэлмэрилэгшэд хадаа ургаса таряанай ехээр гарадаг гол районуудта колхозно байгуулалтын илалтатай дашарамдуулан деревнидэ партиин хүдэлмэриин условинуудай хубилһые ойлгоогүй байгаа. Коллективизацилгын үргэнөөр хэгдэһэн ябадалаар һанаагаа амараад, нютагай олохон партийна организацинууд хүдөө ажахыда анхаралаа һулаар хандуулдаг, колхозуудай зүндөө хүгжэлтэдэ найдадаг болоһон, колхозуудай ажабайдалһаа, тэдэнэй шухала эрилтэнүүдһээ таһарһан байна. Тиихэдээ коллективизаци өөрынгөө хэрэгые өөрөө бүтээхэ, хүдөө ажахые өөрөө дээшэлүүлхэ юм гэжэ тэдэнэр тухайлһан юм. Энэнь хүдөө ажахын хүгжэлтэдэ ехэ аюултай байгаа.

Хүдөө ажахын гол формонь мүнөө колхоз болоод байхадань парти колхозуудые хүтэлбэрилхэ ябадалые өөрынгөө гарта абажа, наукын ба техникын туйлалтын үндэһэ һуури дээрэ, ажахыгаа түсэбэй ёһоор эрхилхэдэнь колхознигуудта туһалха ёһотой гэжэ нүхэр Сталин зааһан байгаа. «Колхозно байгуулалта, — гэжэ нүхэр Сталин хэлэбэ, — хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар парти ба правительствын анхарал оролдолго болон харюусалгые багадханагүй, харин ехэдхэнэ».

Деревнидэхи партиин хүдэлмэриин дутагдалнуудай гурбадахи шалтагааниинь юун байгааб гэхэдэ, нютагай партийна олохон хүдэлмэрилэгшэд ажахын шэнэ формо болоһон колхозуудые хэтэрхы үлүүгээр сэгнэһэн байна. Юуб гэбэл, ажахын социалистическэ формо боложо колхозуудай байгуулагдаһан хойно, колхозуудай ажахын зүб, амжалтатай хүгжэлтэ энээгээр хангагдаа гэжэ тэдэнэр бододог байгаа. Эдэ нүхэдэй алдуунууд юун байгааб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, тэдэнэр мүнөө һая байгуулагдаһан колхозуудай эмхидхэлэй талаар үшөөл һула байһые хараадаа абадаггүй, хоёрдохёор, ажахын социалистическэ формо болобошье, колхоз элдэб олон аюулнуудтай тохёолдожо болохо ба контрреволюционно элдэб янзын этэгээдүүд колхозой хүтэлбэридэ шурган орожо болохо юм гэжэ ойлгодоггүй байгаа.

Колхозуудай жэшээ дээрэ нүхэр Сталин формо ба удха тухай марксистско-ленинскэ һургаалые толо томо гоёор харуулаа, колхозууд хадаа ажахын социалистическэ шэнэ формо мүн гэһэн гүн гүнзэгы теоретическэ тодорхойлолго хээ. Ажахые эмхидхэлгын социалистическэ формо болохо колхозууд бодото революционернүүдээр, коммунистнуудаар толгойлогдоһон байгаа һаа, ажахын байгуулалтын гайхамшагта амжалтануудые туйлажа шадаха юм гэжэ нүхэр Сталин зааба.

Тиимэ болохолоороо, колхозно хүдэлөөнэй эхин үедэ нүхэр Сталин колхозуудые эмхидхэлэй-ажахын талаар хүгжөөхэ хэрэгэй гол зорилго болгон, колхозно хүтэлбэрилхы кадрнуудые зүбөөр шэлэн олохо ба хүмүүжүүлхэ зорилго партиин үмэнэ табиһан байна.

Деревнидэхи партиин хүдэлмэриин дутагдалнуудай дүрбэдэхи шалтагааниинь юун байгааб гэхэдэ, олохон коммунистнууд хадаа дайсанай ангиин нюур шарайн хубилһаниие, колхозуудта эсэргүү добтолго хэдэг байһан аад, бэеэ далдалан хорололго хэдэг болоһон дайсанай тэмсэлэй тактикын хубилһан ябадалые ажаглаагүй, кулагуудта эсэргүү тэмсэхэ фронтые шэнэдхэн эмхидхэжэ шадаагүй байгаа.

Деревнидэхи партиин хүдэлмэриин дутагдалнуудай табадахи шалтагааниинь колхозно байгуулалтын хэрэгтэ коммунистнуудай үүргэ ба харюусалгые тоогоогүй ябадал болоно. Деревнидэхи дутагдалнууд тухай, таряа тушаалгын бэрхэшээлнүүд тухай хэлэхэ зуураа, зарим коммунистнууд юрэнхыдөө таряашадта харюусалга даалгахые ба зэмэлхые эрмэлзэдэг байгаа.

* * *

«Деревнидэхи хүдэлмэри тухай» нүхэр Сталинай үгэ хадаа творческо марксизмын элитэ ехэ жэшээ мүн. Аграрна асуудалнууд тушаа хэлэһэн бусад үгэнүүдтэл адляар, тэрэ болбол колхозуудые политическэ ба эмхидхэлэй-ажахын талаар бэхижүүлхын түлөө, СССР-тэ колхозно байгуулалтын бүрин ба эсэслэн илахын түлөө тэмсэлдэ манай партиин дайшалхы программа болобо.

Аграрна асуудалнууд тушаа нүхэр Сталинай зохёолнууд улас хоорондын угаа ехэ удхашанартай байна. Хүдөө ажахые коллективизацилгын ленинско-сталинска теориие хүтэлбэри болгон, СССР-тэхи колхозно байгуулалтын баян ехэ дүй дүршэл хэрэглэн, арадай демократиин оронуудай коммунистическэ ба хүдэлмэришэнэй партинууд деревнидэ социалистическэ экономикын бата бэхи фундаментые өөһэдынгөө оронуудта амжалтатайгаар байгуулжа байна.

С. ДОНСКОЙ.

БАЯН ТАРЯА УРГУУЛХЫН ТҮЛӨӨ ЭРТЭЭНҺЭЭ ТЭМСЭХЭ

* *

Тракторнуудайнгаа заһабарилгые дүүргэбэ

Табадахи табанжэлэй гурбадахи жэлые —1953 онине Саянтын МТС-эй механизаторнууд үйлэдбэриин шэнэ ехэ амжалтаар угтаба. Тэдэнэр декабриин 30-да һүүлшынхээ трактор заһабарилгаһаа гаргаа. МТС-эй трактористнууд ба заһабарилгада хабаададаг хүдэлмэришэд бүхы тракторнууд болон хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ хүдөө ажахын бусад машинануудые февралиин 10 болотор заһабарилжа дүүргэхэ уялга абаһан байгаа. Мүнөө тэрээнээ болзорһоонь 40 үдэрөөр урид дүүргэбэ.

Энэ МТС-эй механизаторнууд хатаад эдэ амжалтануудые туйлааб гэхэдэ, тэдэнэр трактор болон прицепной машинануудые болзорһоонь урид заһабарилжа дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэн байна. Заһабарилгада хабаадалсаһан хүн бүхэн халаагайнгаа нормые хододоо үлүүлэн дүүргэхын ба гаргаһан продукциингаа шанарые һайжаруулхын түлөө тэмсэдэг байгаа. Энээнэй ашаар декабрь һарада заһабарилагша бүхэн даалгабаряа үлүүлэн дүүргэһэн байна.

Узловой түрүү метод хэрэглэһэн ябадал үйлэдбэриин бүтээсые нилээд ехээр дээшэлүүлхэ арга боломжо МТС-тэ олгоо. Эндэ мэргэжэл шадабари ехэтэй хүнүүдээр толгойлогдоһон заһабарилгын 17 узел хүдэлмэрилнэ. Механизаторнууд Павел Кокорин, Семен Суслов, Ольга Галданова, Даши Раднаев гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг узелнууд үдэрэйнгөө нормые үлүүлэн дүүргэхэһээ гадна, хододоо һайн шанартай продукци гаргажа, стахановска ажалай жэшээ харуулан хүдэлмэрилнэ. Заһабарилагшад Жамсаранов, Брянский, Трифонов, Мункуев болон бусад үдэрэйнгөө нормые 140—150 процент дүүргэдэг байна.

Һаяхан тус МТС-эй коллектив байкало-кударынхидай хандалгые зүбшэн хэлсээд, тэдэнэй уряае нэгэн һаналаар һайшаажа, саашадаа комбайнууд ба таряа, үбһэ хурялгын машинануудые болзорһоонь урид дүүргэхэ, мүн полинууд дээрээ агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые хэлгэдэнь, хүдөө ажахынгаа машинануудые заһабарилгадань колхозуудта туһалжа байха гэжэ шиидэбэ.

Энэ жэлдэ мүн лэ баян ургаса хуряахын тулада тус МТС-эй механизаторнууд бүри эршэмтэйгээр ажаллажа байна.

Б. Бадмаев.

„Саһан орохол даа, хүлеэе..."

Түнхэнэй аймагай, Толтойн сомоной партиин ЦК-гэй нэрэмжэтэ колхоз жэлһээ жэл бүри тарянай үндэр ургаса абадаг байха юм. Үнгэрэгшэ 1952 ондо хажуудахи колхозуудайнгаа һайн ургаса абад байхадань энэ колхоз аймагтаа эгээн бага ургаса абаһан байна. Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, тус колхоздо тарянай газар дээрэ агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые үнгэргэхэ түсэб халаха юрэ холо дүүргэгдээгүй. Энэ жэлэй хабарай тарилгадашье тус колхоз оройдоо бэлэдхэгүй байгаа. Аймагай хүдөө ажахын таһагай үгэһэн түсэбэй ёһоор, энэ тарянай газар дээрэ 7500 тэргэ наг шэбхэ шэрэгэхэ, 100 гектар талмай дээрэ саһа тогтоогдохо, 138 центнер үнэһэн, 20 центнер шубуунай аргал суглуулагдаха байһан зад, һаяхан болотор юушье хэгдээгүй байгаа.

Намарһаа хойшо энэ асуудал колхозой правлениин заседани дээрэ гурба дахин табигдаад, тарянай бригадирнууд Дылгиров ба Шагталаев гэгшэдтэ энэ хүдэлмэрие ябуулха тухай нэгэнтэбшэ заабаринууд үгтэһэн юм. Теэд, эдэ бригадирнууд колхозойнгоо правлениин тогтоолнуудые саг болзортонь дүүргэдэггүй, журамтүй хүнүүд байһан тула энэ шухала хэрэгые мүнөө болотор дүүргэнэгүй.

Колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Пантеев тарянай газар дээрэ бэелүүлэгдэхэ агротехническэ хэмжээ-ябуулгые тоодоггүй, миин өөдөө тэнгэри тээшэ хараад лэ саһанай орохые хүлеэжэ байгаа һаяхан харуулба. Правлениин заседани дээрэ нүхэр Пантеев: «мүнөө жэл поли дээрэ саһа тогтоолго үлүү хүдэлмэри гэшэ, юуб гэхэдэ, мүнөө үбэл саһан ехээр ороохо байха» гэжэ хэлэбэ.

Мүнөө колхозуудай бүхы ажалаа хүдөө ажахын наукын түйлалтануудые нэбтэрүүлэн, газарай хүрһые үржүүлжэ байхадань нүхэр Пантеевэй будүүлигээр, гэнгэнги һанал болдолтойгоор хөөрэжэ байхань гайхалтай.

Партиин ЦК-гэй нэрэмжэтэ колхоздо агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые үнгэргэхэ арга боломжо дүүрэн бии. Эндэ малай байрын хажуугаар дүүрэн наг шэбхэ ообоолоотой хэбтэнэ, мүн үнэһэн, шубуунай аргал колхозникуудай гэрэй хажуугаар дүүрэн байдаг юм. Мүнөө имагтал правлениин зүгһөө эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулха шухала. Агротехническэ хэмжээ-ябуулгые тоодоггүй ябадалые усадхажа, энэ шухала хүдэлмэрие колхозой правлени тон түргэнөөр ба эмхитэйгээр ябуулха ёһотой.

С. Дашиев.

* *

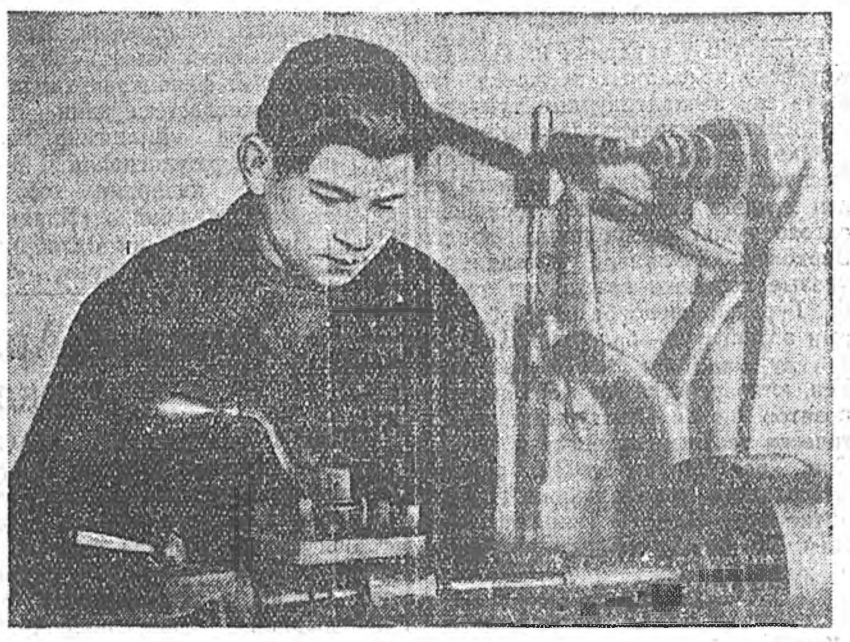

Удын машинно-тракторна станцида комсомолец Александр Лосев токарёор хүдэлмэрилнэ. Тэрэ хадаа үйлэдбэриингөө түсэбые хододоо 150—170 процент дүүргэдэг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Лосев хүдэлмэрилжэ байна.

З. Веснинагай фото.

Агротехническэ хэмжээ-ябуулга тооногүй

Тарянай газар һайнаар үтэгжүүлхэ, хабартаа шииг нойтоор хангахын тула мүнөө саһа тогтоохо гээшэ орооһото культурануудай үндэр баян ургаса хуряаха хэрэгтэ ехэ үүргэтэй юм. Теэд Торийн аймагай колхозууд жэлһээ жэлдэ энэ шухала хэрэгые тоодоггүй заншалтай. «Бороогой ороо һаа, тарямнай ургана бэзэ» гэжэ тэнгэридэ найдаад, һанаа амархан һуудаг байна.

Жэшээлхэдэ, аймагай колхозууд тарянай полидо мүнөө жэл түсэбэй ёһоор 160 мянган ашаа наг шэбхэ гаргаха байгаа һаа, арайхан гэжэ 1841 ашаа, сабшалангай газарта 150 мянган ашаа гаргахын орондо 4148 ашаа наг шэбхэ гаргаһан байна. Үнэһэ ба шубуунай аргал суглуулха, саһа тогтоохо хүдэлмэринүүдые аймагай колхозууд мүнөө хүрэтэр эхилээдүй байһаар. Жэшээнь, Свердловэй, Андреевэй, Молотовой нэрэмжэтэ, «Улаан Бургалтай», «Заветы Ильича» колхозууд мүнөө болотор нэгэшье ашаа шэбхэ тарянай ба сабшалангай газарта гаргаагүй, шубуунай аргал, үнэһэ суглуулха, саһа тогтоохо хүдэлмэринүүдые эхилээдүй байһаар.

Энэ хүдэлмэрие эрид һайжаруулхын түлөө аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын таһагай главна агроном нүхэр Шидловская хэмжээ абанагүй.

Үбэлэй агротехническэ хэмжээ-ябуулганууд хадаа колхозуудта үнгэргэгдэхэ гүрэнэй удхашанартай тон харюусалгатай кампани болоно. Хэрбээ энэ хүдэлмэрие тооногүй тарянайнгаа полинуудые ба сабшалангаа үтэгжүүлээгүй һаа, үндэр ургаса хуряахань бэрхэтэй. Ушар иимэһээ энэ хэмжээ-ябуулгада тон харюусалгатайгаар хандаха, тэрэнэй түсэбые бүрин дүүргэхэ шухала.

Д. Доржиев, манай корреспондент.

Ерэхэ жэлэй ургасада һаналаа табинагүй

Хэжэнгын аймагай колхозууд үнгэрэгшэ жэлдэ яһала һайн ургаса хуряаһан байбашье, ерэхэ хабарай тарилгада бэлэдхэл муугаар ябуулна. Аймагай колхозуудай полинууд дээрэ саһа тогтоолго, наг шэбхэ, үнэһэ, шубуунай аргал гэхэ мэтые гаргажа адхалга һулаар ябуулна. Жэшээлхэдэ, «Манай ажал» колхоз (түрүүлэгшэнь Шагдаров) полинууд дээрээ 8100 тэргэ наг шэбхэ гаргажа адхаха, 200 гектар дээрэ саһа тогтоохо түсэбтэй аад, өөдтэй юумэ хэнэгүй. Энгельсын нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь Дамдинов) мүнөө болотор саһа тогтоожо эхилээдүй байһаар.

Энэ шухала хэмжээ-ябуулгые аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын таһаг (даагшань нүхэр Житихин) муугаар хүтэлбэрилнэ. Аймагай колхозуудта үбэлэй агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые хэр зэргээр хэрэгжэжэ байнаб гэжэ хүдөө ажахын таһагай главна агроном нүхэр Тамновна асуухада: «Бага зэргэ юумэн хэгдэжэ байна» гэжэ харюусана. Үнэн дээрээ энэ гэхэ юумэ хэгдэнэгүй.

Мүн үбэлэй агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые үнгэргэлгэдэнь Хэжэнгын МТС харьяата колхозуудтаа ямаршье туһаламжа үзүүлнэгүй.

Г. Чесанский.

Ажалай журам улам шангадхаха

СССР-ые хүгжөөхэ табадахи табанжэлэй түсэб тушаа партиин XIX съездын директивэнүүд соо ажалай бүтээсые промышленностьда 50 тухай процент, барилга дээрэ — 55 процент, хүдөө ажахыда—40 тухай процент дээшэлүүлхээр хараалагдана. Энэ зорилгонуудые бэелүүлхын тулада промышленна предприятинуудта, эмхи зургаануудта ажалай журам шангадхаха гээшэ тон шухала.

Манай республикын олон предприятинуудта партийна ба профсоюзна организацинуудай хүмүүжүүлгын хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулһанай эсэстэ, ажалда үнэн сэхээр, социалистическэ ёһоор хандадаг хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд олоор ургаһан байна. Жэшээлхэдэ, Улан-Удын шэлэй завод, Эрийскэ ба Баруун-Тарбагатайн леспромхозууд болон бусад олон предприятинууд ажалай журам шангадхажа, үйлэдбэриин бүтээсые дээшэлүүлһэнэй ашаар 1952 онойнгоо түсэбые үлүүлэн дүүргэһэн байна. Гэбэшье, зарим предприятинуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй ба профсоюзна организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө ажалай журам шангадхаха, үйлэдбэриин бүтээсые дээшэлүүлхэ тухай асуудалнуудта гүйсэд анхарал хандуулдаггүй дээрэһээнь зарим нэгэн хүдэлмэришэд ажалдаа ерэхэгүй гү, али хожомдохо, даалгагдаһан ажалдаа хайша хэрэгээр хандан, хүдэлмэридөө голодһо гаргажа, предприятинуудта ехэ һаад ушаруулдаг байна. Жэшээлхэдэ, Улан-Удын паровозо-вагонно заводой арматурна цехын токарь Зайцевагай ямаршье шалтагаангүйгөөр хоёр үдэр ажалдаа ерээгүй байхадань цехын начальнигай үүргые даажа байһан нүхэр Клатикий огто хэмжээ абаагүй байха юм. Мүн цехын хүдэлмэришэн Оголоковой ажалдаа ерээгүй үдэрнүүдыень ээлжээтэ амаралтада оруулан тоолохо гэжэ баһал үнөөхи Клатикий захирһан байна.

Ажалай журам эбдэгшэдтэ ямаршье хэмжээ абадаггүй ушарнууд Улан-Удэ станциин паровозно деподо, Хандагатайн леспромхоздо үзэгдэнэ.

Зарим предприятинуудта ажалай саг ниитаруулагдажа, үйлэдбэриин бүтээсэ дээшэлүүлэгдэнэгүй. Жэшээнь, Улан-Удын архиин заводто (директорынь нүхэр Кэвтун) ажалай муугаар эмхидхэгдэһэнэй, ажалай журамай бүдүүлигээр эбдэгдэһэнэй эсэстэ хүдэлмэришэдые сагһаань үлүүлэн ажаллуулжа, гүрэнэй ехэ хэмжээнэй мүнгые хии талаар гаргашалдаг байһан баримтые һаяшаг профсоюзуудай областной Совет элирүүлһэн байха юм. Тус заводой профсоюзна организациин комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Непомнящий гэгшэ иимэ баримтые мэдэжэ байбашье, тэдэ ехэ дутагдалнуудые усадхаха талаар ямаршье хэмжээ эбаагүй, харин тэдээнтэй эбсэжэ байһан байна.

Мүн Ленинэй орденто паровозо-вагонно заводой паровоз хабсаралгын, тендернэ, паровозо-механическа цехүүдтэ ба Галуута-Нуурай рудоуправлениин шахтануудта ажалаа муугаар эмхидхэһэн дээрэһээнь ажалай журам һуларжа, үйлэдбэриин гээлтэ хоролтонууд гаргагдана.

Дээрэ дурсагдаһан баримтанууд юу харуулнаб гэхэдэ, зарим предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд ба профсоюзна организацинууд хүдэлмэришэдэй ажалые буруугаар эмхидхэнэ, тэдэнэй дунда политическэ-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һулаар ябуулна, ажалһаа хожомдодог, ажалдаа муугаар хандажа, голодһо гаргадаг хүнүүдтэй тэмсэнэгүй. Иимэ ябадалнууд хадаа манай предприятинуудай түсэбөө саг болзор соонь дүүргэлгэдэ ехэхэн һаад ушаруулна.

Предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд болон профсоюзна организацинууд ажалай журам һайжаруулжа, үйлэдбэриин бүтээсые дээшэлүүлхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлхэ уялгатай. Предприятинуудта социалистическэ мүрысөөнэй дүнгүүдые гаргахадаа эгээн түрүүн ажалай журамай ямар байһанине наряар шалгаха хэрэгтэй.

Предприятинуудай ба профсоюзна организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд ажалшадай байра байдалые, ниитын эдэй хоолой газарнуудые, магазинуудые хододоо хаража, шалгажа байха үүргэтэй. Юуб гэхэдэ, зарим магазинуудай, столовонуудай хангалтагүйгөөр хүдэлмэрилдэг дээрэһээнь ажалшад ажалһаа хожомдоно. Тус хүтэлбэрилэгшэд ажалай резервын һургуулинуудһаа ерэһэн залуу хүдэлмэришэдтэ илангаяа ехэ анхарал хандуулжа, тэдэнэрэй байра байдалынь һайжаруулха ёһотой.

Ажалай журам бэхижүүлгэ, ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлгэ хадаа 1951—1955 онуудта СССР-ые хүгжөөхэ табадахи табанжэлэй түсэбые дүүргэхэ хэрэгтэ тон шухала услови болоно гэжэ хүдэлмэришэд, ажахын ба профсоюзна организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд ойлгохо зэргэтэй.

М. Гаськов, профсоюзуудай областной Соведэй профкабинедые даагша.

Түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэбэ

Мухаршэбэрэй аймагай аймпотребсоюз эд бараа худалдаха 1952 онойнгоо түсэбые үнгэрэгшэ декабриин 25-да дүүргээ. Никольскын сельпо (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Оленников) жэлэйнгээ түсэбые декабриин 15-да 108,1 процент, Суулгын сельпо (түрүүлэгшэнь нүхэр Пичугин) — 124,7 процент дүүргэһэн байна.

Н. Цыбенов.

Һургуулинуудта бурят-монгол хэлэнэй грамматика заалга тухай

*

И. БАРАННИКОВ,
БМАССР-эй Гэгээрэлэй министр

* *

Бурят-Монголой һургуулинуудта 1939—40 оной һуралсалай жэлһээ ород алфавит дээрэ түрэлхи хэлэ заажа эхилһэн байнабди. Бурят-монгол хэлэ бэшэгые ород алфавидта оруулһан хэрэг хадаа бурят-монгол арадай культурые урагшань хүгжөөхэ ябадалда нилээд удхашанартай байхаһаа гадна, һурагшадые түрэлхи ба ород хэлэндэ һургаха хэрэгтэ үлэмжэ туһатай боложо үгэһэн байна. Энэ болбол бурят һурагшадай ород хэлэндэ һураха ябадалдань хүнгэн болгожо үгэбэ.

Бурят-монгол хэлэ бэшэгые ород алфавит дээрэ оруулжа, һургуулинуудта зааха болоод байхада, бүхы учебнигүүд ба программануудые шэнээр зохёожо, хэблэн гаргаха ехэ хүдэлмэри гараһан байна. Бурят-монгол хэлэнэй грамматикын үндэһэ һууринь хүсэд тогтонижоогүй байһан дээрэһээ түрүүшын үедэ зохёогдоһон программа ба учебнигүүдтэ ехэ алдуутай, дутуутай зүйлнүүд олон байһан юм. Иимэ дээрэһээ программа ба учебнигүүдые дахин хэблэн гаргахадаа алдуу дутуунуудыень заһабарилан, нэмэлтэ оруулагдадаг байгаа. Эгээ мүнөө хэблэлһээ гараад байһан түрэлхи хэлэнэй учебнигүүд ба программануудай языкознаниин асуудалнууд тухай нүхэр Сталинай һургаалай ёһоор заһабари оруулан зохёогдобошье, тэдээндэмнай мүнөөшье тодо бэшэ зүйлнүүд, алдуунууд, илангаяа грамматикын учебнигүүд соо гаража байдаг. Энээнэй шалтагааниинь юуб гэхэдэ, манай лингвистнүүд бурят-монгол хэлэнэй грамматикын асуудалнуудаар мүнөө хүрэтэр нэгэн һанал оложо шадаагүй, учебнигүүд соомнай грамматическа категоринуудые (хэлэлгын хубинуудые, сложно мэдүүлэлэй синтаксисые, оборотуудые г. м.) олон ондоогоор, зарим ушарта худхаляатайгаар харуулһан байдаг. Тиимэһээ учебнигүүднай мүнөө хүрэтэр тогтонижон һайжаржа шадаагүй. Баһа программа ба учебнигүүд соо үгтэһэн грамматическа материалнуудые класс бүридэнь зүбөөр, таарамжатайгаар хубаажа шадаагүй байһан ушарнууд бии.

Һургуулинуудта ород ба бурят-монгол хэлэ заалгые языкознаниин асуудалнууд тухай нүхэр Сталинай зохёолой үндэһөөр эрид һайжаруулха зорилготойгоор БМАССР-эй Гэгээрэлэй министерство 1951 оной июль һарада Улан-Удэ городто республиканска научно-практическа конференци үнгэргэһэн байна. Энэ конференци хадаа түрэлхи хэлэ заалгые һайжаруулха тухай, тэрэнэй грамматикын дүримүүдые бүхөөр ойлгуулха ба һурагшадай аман ба бэшэмэл хэлэлгэ хүгжөөхэ тухай, словарна хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха тухай тодорхой заабари гаргаһан байна. Гадна, хэлэн тухай нүхэр Сталинай һургаалай үндэһөөр, түрэлхи хэлэнэй программа шэнээр зохёогдоһон ба түрэлхи хэлэ заалгые эрид һайжаруулха тухай хэдэн методическа заабаринууд һургуулинуудта үгтэһэн байха юм. Иимэнүүд хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлһэнэй эсэстэ һүүлэй үедэ түрэлхи хэлэ зааха ябадал зарим тэды заһаржа, һурагшадай ойлгосо ба шадабари дээшэлһэн байна. Хэрбээ 1950—1951 оной һуралсалай жэлдэ республикын һургуулинуудай һурагшадай успеваемость түрэлхи хэлээр 86,7 процент болоһон байбал, үнгэрэгшэ һуралсалай жэлдэ 90,4 процент болобо. Яруунын, Хоринн, Хэжэнгын, Мухаршэбэрэй, Курумканай аймагуудта түрэлхи хэлэ заалга бэшэ аймагуудайхиһаа нэгэ бага дээрэ табигдаһан байна. Ахын, Түнхэнэй, Закаменай, Торийн, Иволгын ба зарим бусад аймагуудта бурят-монгол хэлэ заалга заһаржа шадаагүй, һурагшадай успеваемость хангалтагүй байһаар.

Һургуулида бурят-монгол хэлэ шудалан үзэлгэдэ хэдэн олон дутуу дунданууд бии. Түрэлхи хэлэнэй ба эхин классуудта заадаг олонхи багшанар хэлэн тухай нүхэр Сталинай һургаалһаа үндэһэлжэ, түрэлхи хэлэ заалгые һайнаар ябуулжа үшөө шадаагүй. Багшын асуудалда һурагшадай үгэһэн харюунуудые, экзаменационно хүдэлмэринүүдые, бэшэлгын тетрадьнуудые хаража үзэхэдэ, тэдэнэй хэлэн тухай мэдэсэнь, дадал дүршэлынь бага, аман ба бэшэмэл хэлэлгээр шадабариин бирагүй байһан ушарнууд олон үзэгдэдэг байна. Олонхи ушарнуудта һурагшад грамматическа дүримүүдые бараг һайн мэдэжэ байгаад, тэрэнээ практическа хүдэлмэридөө-бэшэлгэдээ зүбөөр хэрэглэжэ шадахагүй, бэшэгтээ ходол алдуунуудые гаргажа байдаг байха юм. Энэ хадаа түрэлхи хэлэнэй багшанарай грамматикые хүсэд хангалтатайгаар заагаагүй байһыень харуулна. Грамматикаар алибаа темэ шудалан үзэхэдөө элдэб дадалай упражненинүүд ба олон янзын диктантнуудые, изложени, сочиненинүүдые бэшүүлжэ һургаха хүдэлмэринүүдые багаар ябуулдаг дээрэһээнь, һурагшад грамматикын ба орфографиин дүримүүдые бэшэгэй практическа хүдэлмэриһөө таһархай үзэдэг, бэшэгэйнь хүдэлмэридэ алдуунууд олоор гарадаг, литературна хэлэеэ һайнаар шудалан үзэжэ шадаагүй байдаг байна. Эхин һургуулиин ба табадахи классай, заримдаа 6-дахи классайшье олонхи һурагшад орфографиин дүримүүдые һайнаар ойлгожо аблагүй дээрэһээ, өөһэдынгөө бэшэгэй хүдэлмэридэ ехэ олоор орфографическа алдуунуудые гаргана. Илангаяа тодобэшэ өө-ээ, ии-ы, ээ-эй, тодобэшэ түргэн э-и, я-и бэшэхэ дүримүүдтэ олоор алдуунууд гарадаг. Мүн илгаһан «ь» тэмдэгэй удаа яа, еэ, ёо, юу аялгануудые, л, н хашалгануудай удаа ги, гя... үенүүдые бэшэхэ дүримүүдтэ, абтаһан үгын дүримүүдтэ, алдуунууд гарадаг байна. Баһа юумэнэй нэрын падежнэ залгалтануудые, нюурта ба өөртэ хамаадалай залгалтануудые, глаголой гурбадахи үеһөө саашанхи л, р, хашалгануудай удаа тодобэшэ аялганай дүримые алдажа бэшэдэг ябадал илангаяа олон байдаг. Эдэ алдуунуудынь нютаг нютагай хэлэнэй диалектын онсо илгаатай байһанай эрхээр гаража болоно, гэбэшье, юрэнхыдөө энэ бүхы дүримүүдые багшанар һурагшадтаа һайнаар ойлгуулаагүй, бэшэлгын бэхи дадал, дүршэл олгуулжа шадаагүй дээрэһээ болоно. Жэшээлхэдэ, Торийн аймагай Доодо-Бургалтайн долоон жэлэй һургуулиин 4 классай 26 һурагшадай миин 8 хүниинь үнгэрэгшэ жэлэй экзаменай хүдэлмэри — диктантые хангалтатай дүүргэбэ. Түнхэнэй аймагай Зүүн-Мүрэнэй долоон жэлэй һургуулиин һурагшадай түрэлхи хэлээр успеваемостинь үнгэрэгшэ жэлдэ оройдоо 60 процент болоһон байна; Сэлэнгын аймагай Жаргалантын эхин һургуулиин 4-дэхи класста үгын удаан аялган үзэгые зүб бэшэжэ шадахагүй һурагшад олон байба. Жэшээнь, дулаан, юунһээ, тээгээд, дахуулаад, хуряалгын, харамсаараа, һэлюурээ г. м. үгэнүүдые дулан, юнһээ, тэгээд, дахулаад, хурялгын, харамсараа, һэлюрээ гэжэ байжа бэшэһэн байха юм. Хэжэнгын дунда һургуулиин 4-дэхи ба 5-дахи классуудай һурагшад үгын һүүлэй удаан ээ, дифтонг эй хоёрые һамаржа бэшэдэг байна. Һургуулинуудта түрэлхи хэлые һайнаар зааха ябадал энээнине заадаг багшанарай бэлэдхэлһээ дулдыдаха байна. Теэд мүнөө эхин һургуулинуудай ба түрэлхи хэлэнэй багшанарай бэлэдхэл хүсэд һайн бэшэ. Үнгэрэгшэ 1951—1952 оной һуралсалай жэлдэ эхин классуудай 448 багшанарай 195 хүниинь багшын тусхайта бэлэдхэлгүй, 5—10 классуудта энэ 1952—53 оной һуралсалай жэлдэ түрэлхи хэлэ заажа байгаа 65 багшанарай 11-нь дээдэ һургуулитай, баһа 11 хүниинь хүсэдбэшэ дээдэ һургуулитай, 43 багшань оройдоо дунда һургуули дүүргэһэн байна. Тиихэ зуура Бурят-Монголой педагогическа институт түрэлхи хэлэ зааха мэргэжэлтэй кадрнуудые ехэ дутуугаар бэлэдхэнэ. Тэндэһээ гараһан кадрнуудынь заримдаа ондоо ажалда оруулагдадаг байна. Жэшээнь, 1951 ба 1952 онуудта педагогическа институдта һуража гараһан 22 хүнэй миин 7-ниинь мүнөө һургуулинуудта түрэлхи хэлэ заажа байна. Улан-Удын педагогическа училищи һүүлэй хоёр жэл соо оройдоо 25 бурят багшые бэлдэжэ гаргаба, 11-дэхи педагогическа классые хоёр жэл соо 19 хүн дүүргэжэ гараба. Түрэлхи хэлэнэй ба эхин һургуулида зааха үшөө хэды шэнээн олон бурят багшанарые манай педагогическа институт, педагогическа училищи хоёр бэлдэжэ гаргаха ёһотой байна гээшэб? Теэд юу хэдэг юм гээшэб, пединститут, педучилищи хоёрнай? Мүнөө хүдэлжэ байгаа тусхайта бэлэдхэлгүй түрэлхи хэлэнэй ба эхин һургуулиин багшанарай олонхинь өөһэдынтөө эрдэм һургуулине заочноор һуража дээшэлүүлдэггүй байна. Бурят-монгол хэлэнэй грамматикын хүсэд һайтар шэнжэлэн зохёогдоогүй, хэлэн тухай нүхэр Сталинай һургаалай үндэһэ һуури дээрэ байгуулагдаһан научна ба нормативна грамматикын мүнөө болотор үшөө үгы байһан ушар хадаа һургуулида бурят-монгол хэлэ ба тэрэнэй грамматика заалгада ехэ бэрхэшээлнүүдые ушаруулна. Тиин бурят-монгол хэлэнэй грамматикын һургуулиин курс дотор хэлэлгын хубинуудай классификаци, тэдэнэй нормонуудай ба категоринуудай тодорхойлгонууд, мэдүүлэлнүүдэй байгуулга (простой ба сложно мэдүүлэл) причастна ба деепричастна оборотууд, нүхэсэл мэдүүлэлнүүдэй түлэбүүд болон аялган ба хашалган абяануудай классификаци, энэ тэрэ үгэнүүдые, илангаяа абтаһан үгэнүүдые бэшэлгэ ба сэглэлтын тэмдэгүүдые табилга г. м. мүнөө болотор хүсэд дүүрэнээр нарижуулан тогтоогдоогүй байна. Энээн дээрэһээ һургуулинуудта үзэхэ учебнигүүд соо зарим үгэнүүдые элдэб хэлэлгын хубинуудта оруулха ба мэдүүлэлэй зарим байгуулгые элдэбээр тайлбарилха мэтын худхаляанууд олон үзэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, юумэнэй нэрэдэ элирхэйлэгшэ болоод байһан модон, модотой г. м. үгэнүүдые заримдаа тэмдэгэй нэрэ, заримдаа юумэнэй нэрэ гэнэ; глаголдо хамаадаад байһан һайн, һайнаар г. м. үгэнүүдые наречи гү, али тэмдэгэй нэрэ гэхэ; ябаха, хэлэхэ г. м. глаголой формые саглуулһан формо гү, али причастна формо болгохо, хамаанай падеждэ байһан үйлэдэгшэ нюуртай причасти ба деепричастние нүхэсэл мэдүүлэл гү, али оборот гэхэ мэтээр мүнөөшье болотор худхаһан зандаабди.

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта)

Улан-Удэ городой һургуулинуудай һурагшад үбэлэйнгөө амаралтые хухюутэй, зугаатайгаар үнгэргэжэ байна. Пионернүүдэй Ордондо эмхидхэгдэһэн ёлко, утренник болон бал-маскарадууд 4500-гаад үхибүүд хабаадалсаа.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: пионернүүдэй Ордоной кукольна театрые һурагшад хаража байна. З. Веснинагай фото.

Эрхим һуралсалай түлөө

(Яруунын аймагай багшанарай январска зүблөөнһөө)

Аймагай центр Сосново-Озёрск тосхондо энэ оной январиин 5—7-ной үдэрнүүдтэ Яруунын аймагай багшанарай январска зүблөөн болоожо дүүрэбэ.

Энэ зүблөөн дээрэ аймагай гэгээрэлэй таһагые даагша нүхэр Ажеев «Коммунистическэ партиин XIX съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр һургуулинуудай урда табигдаһан зорилгонууд тухай» гэһэн элидхэл хэбэ.

—Манай Коммунистическэ парти, Советскэ правительство хадаа һурагшадые коммунистическээр хүмүүжүүлгэдэ саг үргэлжэ халуун анхаралаа хандуулна. Шэнэ табадахи таһанжэлэ һурагшадые политехническэ һуралсалда бэлэдхэхын түлөө ехэ зорилго партиин XIX съезд манай урда табяа.

Мүн языкознаниин асуудалнуудаар нүхэр Сталинай бэшэһэн зохёолые хүтэлбэри болгон, манай аймагай багшанар хэлэ бэшэг заалгые һайжаруулһан байна. Энээниие үнгэрһэн хахад жэлэй һуралсалай дүн эли тодоор гэршэлнэ,—гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

1952—1953 ондо аймагай һургуулинууд мэргэжэлтэй багшанараар олошороо юм. Мүн һурагшадай һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин шанарые һайжаруулха талаар Витимэй дунда һургуули (директорынь нүхэр Г. И. Бадашкеев), Ульдэргын долоон жэлэй һургуули (директорынь нүхэр Ц. И. Номтоев), Баруун Ульдэргын, Эгэтын ба бусад эхин һургуулинууд нилээд амжалта туйлаһан байха юм. Мүн багшанарһаа нүхэд Д. Д. Дондокова (Ульдэргын долоон жэлэй һургуули), А. И. Чернова (Баруун Ульдэргын эхин һургуули), Ф. Я. Машанова (Сосново-Озёрско дунда һургуули), В. И. Дорофеева, В. П. Коликер (Витимэй дунда һургуули) болон бусад оролдосотой ажалаараа һурагшадые коммунистическээр хүмүүжүүлгэдэ бага бэшэ амжалта туйлаа.

Гэбэшье, энэ һуралсалай жэлдэ ехэхэн дутуунууд бии байһаар. Жэшээлхэдэ, Сосново-Озёрскын дунда һургуулида (директорынь нүхэр П. А. Абашеев) түрэлхи хэлэ ба литературые бурят 8—10 классудай һурагшадта заалга тон муугаар табигданхай. Бурят-монгол хэлэ ба литература заажа тусхай мэргэжэлтэй багша үгы дээрэһээ энээниие биолог-багша заадаг байха юм. Тус һургуулиин директор түрэлхи хэлэ ба литература заалгада бага анхарал хандуулна. Сосново-Озёрскын дунда, Телембын, Комсомольско долоон жэлэй, Исингын эхин һургуулинууд хүүгэдые һуралсалда хүсэд хабаадуулжа шадаагүй. Эдэ ба бусад дутуунууд тушаа аймагай гэгээрэлэй таһаг бодото хэмжээ абаагүй үнгэршэһэн байна.

Мүн бусадшье һургуулинуудта һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ гараһан дутуу дундануудые элидхэлшэ ба үгэ хэлэгшэд шангаар шүүмжэлэн элирүүлээ.

Энэ зүблөөн дээрэ БМАССР-эй Минпросой инспектор нүхэр Митупов, КПСС-эй айкомой секретарь нүхэр Аюров, КПСС-эй айкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагша нүхэр Модогоров, багшанар нүхэд Забанов, Нэмтоев, Чернова, Абашеев ба бусад хамтадаа 24 хүн үгэ хэлээ. Мүн зүблөөндэ хабаадагшад уласхоорондын байдал тухай һонирхолтой лекци шагнаһан ба аймагай пионернүүдэй Байшангай уранһайханай самодеятельностиин коллективэй концерт хараһан байна.

Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын искусствын хүдэлмэрилэгшэдтэ хүндэтэ нэрэзэргэ олгогдоо

ПХЕНЬЯН, январиин 9. (ТАСС). Корейскэ искусствые хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ амжалтануудые туйлаһан искусствын хүдэлмэрилэгшэдтэ «Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын габьяата артист» гэһэн хүндэтэ нэрэзэргые түрүүшээр олгохо тухай республикын арадай Верховно суглаанай президиумэй указые корейскэ газетэнүүд толилбо. Гүрэнэй оперо ба баледэй театрын артистнууд—балерина Цой Сын Хи, дуушад Ким Ван У ба Юын Ген, киноартистка Мун Э Бон, композитор Ан Ги Ок, гүрэнэй драматическа театрын артистнууд Пок Ен Син, Хван Чен ба Бэ Ен, гүрэнэй классическа уранһайханай театрын артистнууд Лим Со Зян ба Чжон Нам Хи гэгшэд хүндэтэ нэрэзэргэдэ хүртэбэ.

Корейскэ Арадай-Демократическа республикада түлөөһэгүй эмнэлгын системэ бии болгогдоо

ПХЕНЬЯН, январиин 8. (ТАСС). Шэнэ жэлһээ эхилээд Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын министрнүүдэй кабинедэй тогтоолоор республикын больницануудта, амбулаторинуудта, клиникэнүүдтэ ба эмнэлгын бусад газарнуудта түлөөһэгүй эмнэлгын системэ бии болгогдоо. Американска зэрлиг бомбодолгын үедэ хохидоһон гү, али халдабарита үбшэнөөр үбшэлһэн хүнүүдтэ илангаяа ехэ анхарал хандуулхые тус тогтоол хараална. Больницанууд соо эмнүүлжэ байгаа хүнүүд түлөөһэгүй эдеэ хоолоор хангагдаха байна.

Министрнүүдэй кабинедэй энэ тогтоолой хүсэндөө ороһон тухай мэдээсэхэ зуураа, газетэнүүд болбол дайнай үеын хүндэ бэрхэ байдалай байһан болобошье, хүн зоной ажабайдалые һайжаруулха тухай Корейн ажалай партиин ба арадай правительствын анхарал оролдолгын шэнэ баримта мүн гэжэ энээниие сэгнэнэ.

Венгриин арадай элүүрые хамгаалга

БУДАПЕШТ, январиин 9. (ТАСС). Венгриин хүн зондо медицинскэ туһаламжа үзүүлгэ жэл бүри һайжарна. Үнгэрһэн жэлдэ городуудта ба тосхонуудта шэнэ амбулаторинууд, больницанууд, медицинскэ пунктнууд, мүн шэнэ кабинедүүд ба лабораторинууд нээгдээ. Фабрично-заводской 34 амбулатори медицинскэ тон шэнэ түхеэрэлгэ абаба.

Энэ жэлдэ ажалай элүүр мэндые хамгаалха хэрэг улам һайжаруулагдаха байна. 1953 оной гүрэнэй бюджедээр энэ зорилгодо 5907 миллион форинт, тайлбарилан хэлэхэдэ, үнгэрһэн жэлэйхиһээ 901 миллион форинт ехээр һомологдобо.

Һургуулинуудта бурят-монгол хэлэнэй грамматика заалга тухай

(Түгэсхэл)

Дахалдаһан сложно мэдүүлэл тухай асуудал һургуулиин грамматика дотор гурбан үедэ гурбан ондоогоор тайлбарилагдажа, гурбан шата дабаһан байна. Нэгэдэхинь—профессор Г. Д. Санжеевэй заабари—бурят-монгол хэлэн дотор дахалдаһан сложно мэдүүлэл оройдоо үгы гэһэн үе 1940 онһоо 1947 он хүрэтэр байгаа. Тиихэдэ проф. Санжеевэй зохёоһон синтаксисые нүхэр Сультимов авторшалан бурят хэлэн дээрэ оршуулжа, һургуулинууднай анхан түрүүшынхеэ бурят-монгол хэлэнэй синтаксисэй учебнигтэй болоһон байгаа. Энэ учебник соо мэдүүлэлэй юрын гэшүүдые хоёрдохи гэшүүнээр-элирхэйлэгшэ нэмэлтэ хоёроор харуулагдаһан ушарлагша гэшүүн гэжэ үгы юм, энэ хадаа нэмэлтэтэеэ ганса юм гэһэн байгаа: сложно-дахалдаһан мэдүүлэл бурят-монгол хэлэндэ байхагүй, харин причастна, деепричастна оборотуудай түхэлтэй мэдүүлэлэй дэлгэрэнгы гэшүүд бии юм гэһэн удхатай байгаа.

Хоёрдохинь доцент Д. А. Алексеевэй заабари—дахалдаһан сложно мэдүүлэл бурят хэлэндэ бии, энэ хадаа юрэнхыдөө 5 ондоо (арһын, сагай, условно, шалтагаанай ба уступительна) нүхэсэл мэдүүлэлтэй юм; эдэнэйнь нэрлүүлэгшэ хамаанай падеждэ нэрэ үгөөр гаргаһан байдаг юм гэһэн үе 1947 онһоо 1951 он хүрэтэр болоно. Тиихэдэ һургуулинууднай нүхэд Алексеев, Дугаржабон, Имехенов гурбанай зохёоһон синтаксистэй болоод байгаа.

Гурбадахинь профессор Т. А. Бертагаевай заабари — дахалдаһан сложно мэдүүлэл соохи нүхэсэл мэдүүлэлэйнь нэрлүүлэгшэ нэрын падежээр ба хэлэгшэнь дүүрэһэн формотой глаголоор гарадаг, причастна ба деепричастна оборотуудые хоёр янзаар илгаха: юрын оборот, бэеэ дааһан оборот гэжэ байха гэһэн һүүлэй үедэ, 1951 ондо нүхэд Бертагаев, Дугаржабон, Имехенов гурбанай зохёоһон шэнэ учебнигээр мүнөө һургуулинууднай бурят-монгол хэлэнэй синтаксисые үзэжэ байна. Энэ учебник соо 8 союзна, 4 союзгүй дахалдаһан сложно мэдүүлэлнүүд бии гэжэ харуулһан байха юм.

Энэ гурбан ондоо бэе бэедээ тааралдахагүй заабаринуудые баримталан, һургуулиин грамматика дотор сложно мэдүүлэлэй синтаксис элдэб янзаар тодорхойлогдоһон байха юм. Энэ худхаляа хадаа бурят-монгол хэлэ заадаг багшанарай хүдэлмэридэ ба һурагшадай ойлгон абалгада нилээд һаад ушаруулна бшуу.

Энээнһээ гадна, ушөө нэгэ бэрхэшээл гэхэдэ, бурят-монгол хэлэнэй хэдэн олон диалекттэй байһан ба литературна хэлэлгын нормын хүсэд тогтоогдоогүй байһан ушар болоно. Энээн дээрэһээ республикын һургуулинуудта һурагшадай хэлэлгэдэ нэгэн адли эрилтэ багшанарай зүгһөө табигдадаггүй байха юм. Һурагшадай ба багшанарай үгэ хэлэниинь зарим ушарта сэбэр литературна бэшэ байгаашье һаань, багшанарай зүгһөө энэ ушарые дабаха талаар ёһотой тэмсэл ябуулагдадаггүй байна. Харин зарим багшанар, илангаяа түрэлхи хэлэнһээ ондоо предмедүүдые заадаг гү, али эхин һургуулиин багшанар хэрэггүй газарта ород һууритай, бурят залгалтатай худхамаг үгэнүүдые, жэшээлхэдэ, «домашни заданяа проверялаад, урда урогто изучалһан материалаа повторялаад, мүнөө шэнэ темэ начиналхабди» г. м. хэрэглэхэнь үсөөн бэшэ үзэгдэнэ. Иигэжэ харюусалгагүйгөөр хэлэндэ хандадаг багшанарай урогто һурагшадыншье мүн иимэрхүүгээр хэлэдэг байха юм. Иимэ байтарнь бурят-монгол хэлэнэй ба эхин һургуулиин багшанар һурагшадай үгэ хэлыень баяжуулха, нютагай диалектизм, худхамаг үгэ г.м. хэрэглэхыень болюулха, ном соо байһан һурагшадта хүсэд ойлгогдоогүй зарим үгэнүүдые ба мэдүүлэлнүүдые һайнаар тайлбарилан ойлгуулжа, тэдэниие һурагшадай аман ба бэшэмэл хэлэлгэдэ хэрэглэдэг болохо тухай хүдэлмэри саг үргэлжэ хүсэд һайнаар хэгдэдэггүй байна.

Иимэ дээрэһээ болохоёо байһан научно-лингвистическэ конференци дээрэ манай эрдэмтэд, практическа хүдэлмэрилэгшэд бурят-монгол языкознаниин асуудалнуудые гүнзэгыгөөр зүбшэн хэлсэжэ, бурят-монгол хэлэнэй грамматика, орфографи, пунктуаци ба лексикэдэ мүнөө хүрэтэр байһан эдэ тодобэшэ худхаляатай, арсалдаатай зүйлнүүдые элирүүлжэ, бурят-монгол хэлэнэй грамматикын һургуулиин курсые эли тодо ба нэгэ янзын болгохо бэзэ гэжэ найдаха хэрэгтэй.

Ленин тухай фильмнүүд чехословацка экранууд дээрэ харуулагдахань

ПРАГА, январиин 9. (ТАСС). Чехословацка телеграфна агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, «Чехословацка гүрэнэй фильмтэй» хамтадаа чехословацко-советскэ хани барисаанай союз Владимир Ильич Лениндэ зорюулагдаһан кинофильмнүүдые январиин хоёрдохи хахадта харуулха байна. «Владимир Ильич Ленин», «Ленин Октябрьда», «Мартагдашагүй 1919 он», «Буутай хүн», «Тангариг» гэжэ фильмнүүд ба «Ленин Прагада» гэжэ богониметражна документальна фильм Чехословакиин кинотеатрнууд соо харуулагдаха байна.

В. И. Ленинэй ажабайдал ба зохёолнууд тухай хөөрэлдөөнүүд чехословацко-советскэ хани барисаанай союзай филиалнуудта болохо ба кинофильмнүүд харуулагдаха байна.

Хитадай Арадай Республикын амжалтанууд

ПЕКИН, январиин 8. (ТАСС). Хитад арад шэнэ Хитадай байгуулалтын бүхы фронтнууд дээрэ угаа ехэ амжалтануудые туйлаа гэжэ «Синьгуаньча» журнал бэшэнэ. Газарай реформо гол түлэб дүүргэгдэв. Ороной хүдэлмэришэн анги үйлэдбэриин даалгабаринуудые үлүүлэн дүүргэбэ. Баян ургаса хаа хаанагүй абтаа. Интеллигенциие идеологическа талаар шэнэдхэн хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ урагшаа ехэ алхам хэгдээ.

Эдэ бүхы амжалтанууд манай ороной индустриализацилгада эхилэн орохо гол үндэһэ болоһон байна. Экономическа байгуулалтын талаар 1952 он хадаа һэргээн бодхоохо үеын түгэсхэлэй жэл байгаа. 1952 ондо арадай ажахыда промышленна үйлэдбэриин удельнэ хэмжээн нилээд ехээр ургаба. Хитадай промышленность хахад колониальна шэнжэтэй байхаяа болёо. Имагтал эд бараа үйлэдбэрилэн гаргадаг промышленность байһанаа, мүнөө үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргадаг промышленность болоо. 1952 ондо шэрэм, булад гаргалга 1949 онойхиһоо, тухайлхада, 11 процент ехэ болобо. Ороной заводууд дээрэ автоматическа тон шэнэ станогууд ба механизмууд бии болоо.

1952 ондо хүдөө ажахын үйлэдбэридэ һэргээн бодхоохо үе тэрэшэлэн дүүрээ. Хэдэн олон районуудта климатическа условинуудай муу байбашье, энэ жэлдэ таряашад ороoһото культурануудай хлопогой ба бусад культурануудай баян ургаса хуряаба. Ороoһото культурануудай ургаса 1951 онойхиһоо 15 процентээр, дайнай урда тээ байһан ургасын эгээн ехэ хэмжээнһээ 9 процентээр үлүүлээ.

1953 он хадаа шэнэ Хитадые байгуулха, зол жаргалта ажабайдал байгуулха, манай орониие хүсэн түгэлдэр гүрэн болгохо хэрэгтэ арадай ажахын шэнэ амжалтануудые туйлаха жэл болохо байна гэжэ журнал түгэсхэлдөө бэшэнэ.

Сычуань провинцидахи тибетскэ автономно шэнэ округто

ПЕКИН, январиин 9. (ТАСС). Сычуань провинциин баруун хойто талын 6 уездын бүхы хүн зоной арадай түлөөлэгшэдэй нэгэдэхи конференци 1952 оной декабриин 21-һээ 29 хүрэтэр Маосянь уездэ болоо гэжэ «Женьминьжибао» газетэ мүнөөдэр мэдээсэбэ. Эдэ уездүүдые автономно округ болгохо гэжэ тус конференци дээрэ шиидхэгдээ.

Арадай түлөөлэгшэдэй конференци хадаа тибетскэ автономно округой арадай правительствые һунгаһан ба тэрэнэй зорилгонуудые тодорхойлһон байна.

«Гульминжибао» газетын үсэгэлдэрэй мэдээсэлһээ харахада, Сычуань провинциин тибетскэ автономно округто 380 мянган түбэдүүд, 120 мянган хитадууд, дунган ба бусад национальностиин хүнүүд байдаг юм. Тус округ ашагта элдэб малтамалнуудаар ба эмүүдые хэхэ ногоонуудаар баян байна.

Сүлөөлэгдэхын урда тээ шэнэ райондо зам харилсаа ехэ муу байдалда байгаа. Бүхы райондо шоссейнэ нэгэшье харгы байгаагүй. Нютагай үйлэдбэриин продукциннуудые ашаһан олон машинанууд Чэндугай талаһаа провинциин хадата районуудта ошоһон замуудаар ябажа байһыень мүнөө хаража болохо.

Зам харилсаанай ба худалдаа наймаанай хүгжэхын хажуугаар, тибетскэ автономно округой хүн зоной ажабайдал түргөөр һайжаржа байна.

Округто газартаряалан хүгжөөхын тула арадай правительство 2 миллион гаран цзинь (1 цзинь 0,6 килограммтай адли—**Ред.**) ороoһо үгэһэн ба 3 миллиард гаран юань мүнгэ урьһалһан байна. Шэнэ газар элдүүрилхэ ба түрүү агротехникэ шудалха ябадалдань округой хүн зондо ехэ туһаламжа үзүүлэгдээ. Энэнь түбэдүүдэй дунда ехэ дэбжэлтэ үүсхэбэ. Тэдэнэр национальна үсөөнхидэй ажабайдал тухай анхарал оролдолго гаргаһанайнь түлөө Мао Цзе-дунда баясхалан хүргэнэ.

Арадай правительствын ехэ туһаламжын ашаар, культурын, гэгээрэлэй ба элүүрые хамгаалгын талаар ехэ хүдэлмэри хэгдээ. 250 эхин ба дунда һургуулинууд, педагогическа училищинууд ба мэргэжэл шудалха һургуулинууд байгуулагдаа, таряашадай, хүдэлмэришэдэй ба албахаагшадай һуралсаха үлэшын 101 һургуули нээгдээ. Урдада һургуулида һураагүй үхибүүд һургуулида ороо.

Арадай демократиин оронуудай культурна хани харилсаан

БУДАПЕШТ, январиин 9. (ТАСС). Культурна саг үргэлжын холбоон ба культурна харилсаан Венгриин болон арадай демократиин бусад оронуудай хоорондо бэелүүлэгдэнэ. Хитадай Арадай Республикын ба Румыниин делегацинууд, Чехословакиин киноискусствын хүдэлмэрилэгшэдэй делегаци, эб найрамдалай тала баригшадай хүдэлөөнэй чехословацка элитэ ажал-ябуулагша уранзохёолшо Иржи Марек мүнөө Венгри ерээд байна.

Оронэй 300 кинотеатрнуудта «Чехословацка фильмын недели» эхилбэ. Тэрэ халаа «Үглөөдэр хаа хаанагүй танца болохо юм» гэһэн фильм харуулгаар нээгдэбэ. Тус фильм Карловы Варада болоһон уласхоорондын долоодохи кинофестиваль дээрэ «Сүлөөгэй түлөө тэмсэлэй шан» абаһан байгаа.

Польшодо хүдөө ажахын кадрнуудые бэлэдхэнэ

ВАРШАВА, январин 9. (ТАСС). Хүдөө ажахын һургуулинуудые ба курсануудые дүүргэһэн мэргэжэлтэдэй шэнэ кадрнууд Польшын хүдөө ажахыда жэл бүри олооро ерэжэ байна. Залуу мэргэжэлтэдэй олонхинь хүдөөгэй залуушуул юм. Арадай засаг мэргэжэл шэлэн олохо үргэн арга боломжые тэдээндэ байгуулаа.

Польско хэблэлэй агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, 1952 ондо хүдөө ажахын механизаторнуудай курсануудта 6000 гаран трактористнууд, олон механигууд, комбайнернууд, электромонтёрнууд ба бусад мэргэжэлтэд бэлэдхэгдэбэ. Энэ жэлдэ газартаряалангай үйлэдбэриин кооперативуудай хүдэлмэрилэгшэдые бэлэдхэхэ курсануудта кооперативуудай мянган шахуу түрүүлэгшэд ба 3 мянга гаран бухгалтернууд бэлэдхэгдээ.

Финляндиин саарһанай промышленностиин хүндэ байдал

ХЕЛЬСИНКИ, январиин 9. (ТАСС). Мүнөө үедэ Финляндиин экспортнэ промышленностиин бүхы һалбаринуудай дундаһаа саарһанай промышленность өөрынгөө продукци худалдаха талаар эгээн ехэ бэрхэшээлтэй тохёолдожо байна гэжэ «Вапаа Сана» газетэ бэшэнэ. Бумажна промышленностиин продукци захилга оройдоо хэдэхэн неделиин турша дотор тэрэнэй хүдэлмэриие хангажа шадаха юм гэжэ газетэ заана. Саарһанай экспортые ехэ болгохо перспективэ харагданагүй, ушарынь, худалдан абагшад финскэ саарһа худалдан абалгаяа хорожо үргэлжэлһөөр гэжэ «Вапаа Саол» газетэ тэмдэглэнэ. Энээнтэй дашарамдуулан; «Серлакиус» гэжэ акционернэ обществын фабрика дээрэ пергамент үйлэдбэрилхэ талаар дэлхэй дээрэхи угаа томо машиные, мүн «Эуран папери» гэжэ фабрикые зогсоохо болобо гэжэ газетэ тэмдэглэнэ.

КОРЕЙДЭХИ СОБЫТИНУУД

АРАДАЙ АРМИИН ГЛАВНА КОМАНДОВАНИИН МЭДЭЭСЭЛ

ПХЕНЬЯН, январиин 9. (ТАСС). Үнгэрһэн үдэр Арадай армиин ба Хитадай арадай һайндуратанай соединенинүүд Паньмыньчжоньһоо зүүн урагшаа Кымнынри райондо американо-английска интервентнүүдтэ эсэргүү шанга байлдаануудые хэбэ гэжэ Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын Арадай армиин Главна командовани мүнөөдэр мэдээсэбэ. Хэдэн арбаад самолёдуудаар ба 24 танкнуудаар дэмжэгдэн, ябаган сэрэгэй нэгэ полк хүсэтэй дайсан Арадай армиин эзэлэн байһан газарнуудта нэгэтэбэшэ добтолбо. Гэбэшье, артиллерийскэ хүсэтэ буудалгаар дэмжэгдэһэн арадай сэрэгүүд дайсанда ехэ гээлтэ хоролто ушаруулан, тэрэнэй бүхы добтолгонуудые тэдэргэнь сохёо.

Үсэгэлдэр Арадай армиин артиллерийскэ частьнууд Унчжинь гэжэ хахад аралай райондо дайсанай нэгэ тральщигые шэнгээбэ.

Мүнөөдэр Арадай армиин зенитнэ частьнууд ба дайсанай самолёдуудые агнан буудагшад дайсанай 4 самолёт унагааажа, 3 самолёдыень гэмтээбэ. Тэдэ самолёдууд Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын амгалан городууд болон тосхонуудые зэрлигээр бомбодоһон, пулемёдоор буудаһан байгаа.

Американецууд Паньмыньчжониин нейтральна зоные дахин дабаба

ПЕКИН, январиин 9. (ТАСС). Синьхуа агентствын корреспондент январиин 8-да Кэсонһоо иигэжэ дамжуулба:

Январиин 7-до, багсаалбал, 16 час 15 минутада мүн 16 час 30 минутада Паньмыньчжоньдохи конференциин райондо американска сэрэгэй самолёдуудай нэбтэрэн ороһон ябадалда эсэргүү протестые мүнөөдэр корейскэ-хитадай талын холбооной ахалагша офицер американецуудта мэдүүлбэ.

Маккарэнэй хархис шэнэ хуулиин проект

НЬЮ-ЙОРК, январиин (ТАСС). Юнайтед Пресс агентствын корреспондентын мэдээсэлһээ харахада, американска прогрессивнэ граждaнинуудые ООН-дохи хүдэлмэридэ оруулхагүй гэһэн зорилготой хуулиин проектые сенатор Маккарэн оруулба. ООН-до хүдэлмэрилдэг американска бүхы граждaнинууд 60 үдэрэй турша дотор юстициин министртэ ошожо бүридхэгдэхэ ёһотой гэжэ хуулиин проект эринэ. ООН-до хүдэлмэрилхэ дуратай хүнүүд юстициин министерствоһээ уридшалан зүбшөөл абаха ёһотой. Хуулиин проект хадаа гурим эбдэһэнэй түлөө табан жэлээр түрмэдэ хаяха ба 10 мянган доллар яла түлүүлхэ гэжэ хараална.

Иранда фашистска этэгээдүүдэй аашанууд үргэлжэлһөөр

ТЕГЕРАН, январиин 9. (ТАСС). «Паниранистнуудаар» тухирагдаһан ехэ тулалдаанууд һүүлэй 3 үдэрэй турша дотор тегеранска университедэй юридическэ ба литературна факультедүүдэй студентнүүдэй дунда болобо. 20 шахуу хүн шархатаа. Үсэгэлдэр университедэй ба тэрэнэй факультедүүдэй байшангые сэрэгүүд болон полици эзэлбэ. 40 студентнүүд арестовалагдаа. «Дад» газетын тэмдэглэһэнэй ёһоор, «паниранистнууд» тэдэниие полицейскэ засагаархидта барижа үгэһэн байна.

Австрида хүдэлмэригүйшүүлэй тоо ургана

ВЕНА, январиин 8. (ТАСС). Социальна хангалгын министерствын мэдээсэһэнэй ёһоор, 1952 оной декабриин эсэстэ Австри дотор 249.160 хүн хүдэлмэригүй гэжэ бүридхэгдэһэн байна. Тусхай мэдээнүүдэй ёһоор, декабрь һарада Австрида хүдэлмэригүйшүүлэй тоо 72.999 хүнөөр гү, али 41,4 процент ургаһан байна.

Редакторай орлогшо
Д. Л. ЛОБСАНОВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—23, заместителя редактора—7-85. отв. секретаря — 3-23. Отделов: партийной жизни, сельского хозяйства 10-17, пропаганды и переводов 6-81. культуры и быта и промышленности—4-52, мест. информации и писем—11-05. Для междугородных переговоров — 16.

Н—00448. Типография Управления по делам полиграфической промышленности, издательств и книжной торговли при Совете Министров БМАССР. Тираж 10.000.